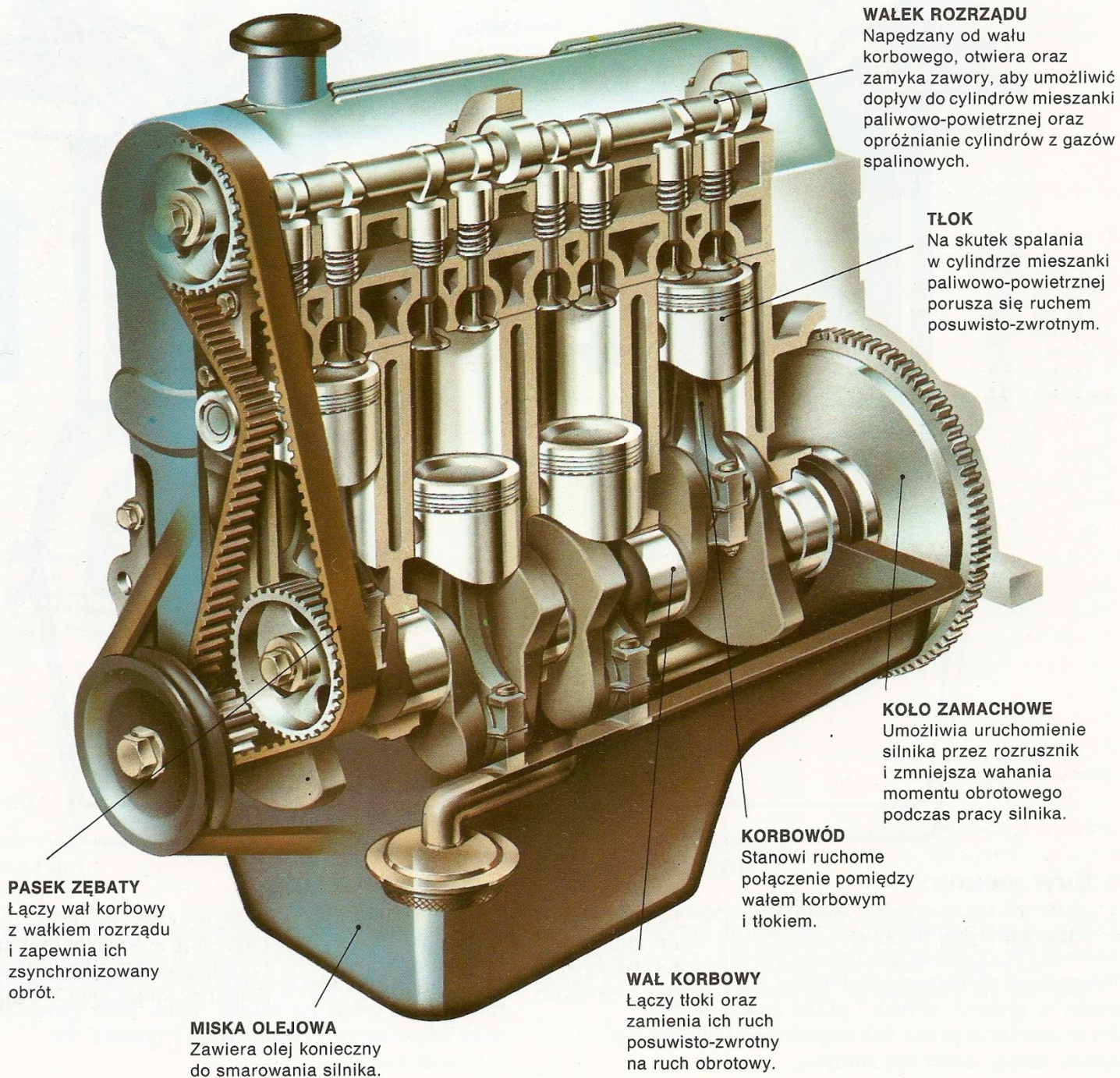

RODZAJE UKŁADÓW ROZRZĄDU

Zadanie układu rozrządu

- a) doprowadzanie świeżego ładunku z układu dolotowego do cylindra
- b) odprowadzanie gazów spalinowych do układu wylotowego

WAŁEK ROZRZĄDU

Napędzany od wału korbowego, otwiera oraz zamyka zawory, aby umożliwić dopływ do cylindrów mieszanki paliwowo-powietrznej oraz opróżnianie cylindrów z gazów spalinowych.

TŁOK

Na skutek spalania w cylindrze mieszanki paliwowo-powietrznej porusza się ruchem posuwisto-zwrotnym.

KOŁO ZAMACHOWE

Umożliwia uruchomienie silnika przez rozrusznik i zmniejsza wahania momentu obrotowego podczas pracy silnika.

KORBOWÓD

Stanowi ruchome połączenie pomiędzy wałem korbowym i tłokiem.

WAŁ KORBOWY

Łączy tłoki oraz zamienia ich ruch posuwisto-zwrotny na ruch obrotowy.

PASEK ZĘBATY

Łączy wał korbowy z wałkiem rozrządu i zapewnia ich zsynchronizowany obrót.

MISKA OLEJOWA

Zawiera olej konieczny do smarowania silnika.

Rodzaje układów rozrządu

a) suwakowy

- *silniki dwusuwowe*

b) zaworowy

- *silniki czterosuwowe*
- dolnozaworowy
- górnozaworowy
- mieszany

Budowa układu rozrządu

- a) zawory i gniazda zaworów
- b) napęd zaworów
- c) napęd wałka rozrządu

Zalety rozrządu górnozaworowego

a) zwarte komory spalania

- duże stopnie sprężania

b) małe opory przepływu gazów

- większy współczynnik napełnienia cylindra

c) prostszy odlew kadłuba

- można stosować tuleje mokre

d) łatwy dostęp do zaworów

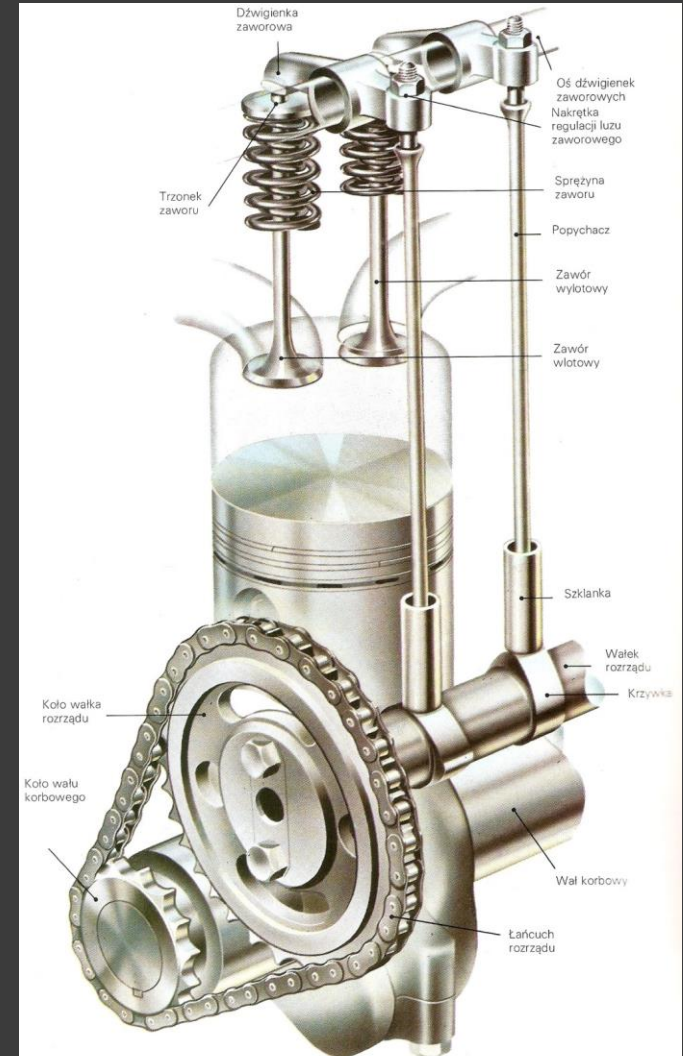
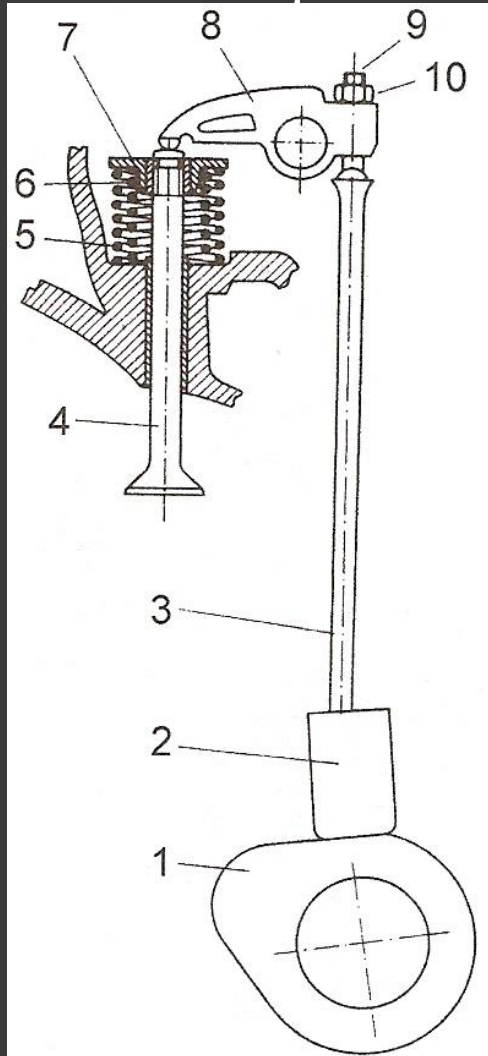
e) możliwość zastosowania więcej niż dwóch zaworów na cylinder

Rodzaje rozrządu górnozaworowego

a) OHV – (*overhead valves*)

- wałek rozrządu w dolnej części kadłuba

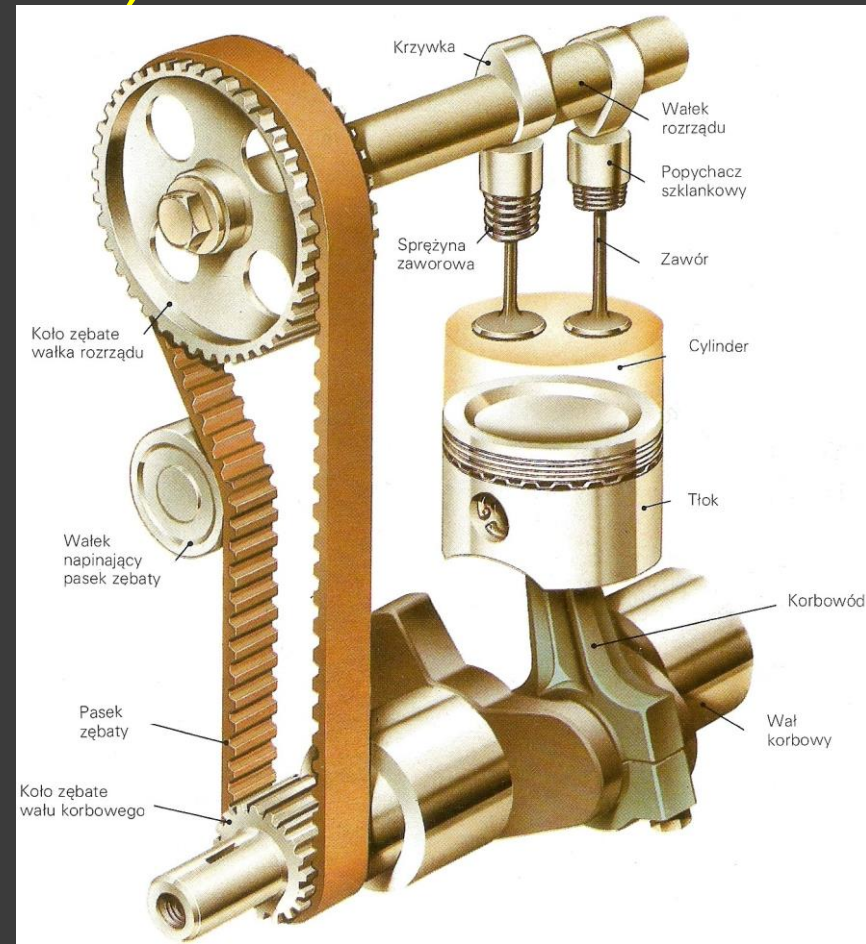
Rodzaje rozrządu górnozaworowego

a) OHV – (*overhead valves*)

- wałek rozrządu w dolnej części kadłuba

b) OHC – (*overhead camshaft*)

- wałek rozrządu w głowicy

Rodzaje rozrządu górnozaworowego

a) OHV – (*overhead valves*)

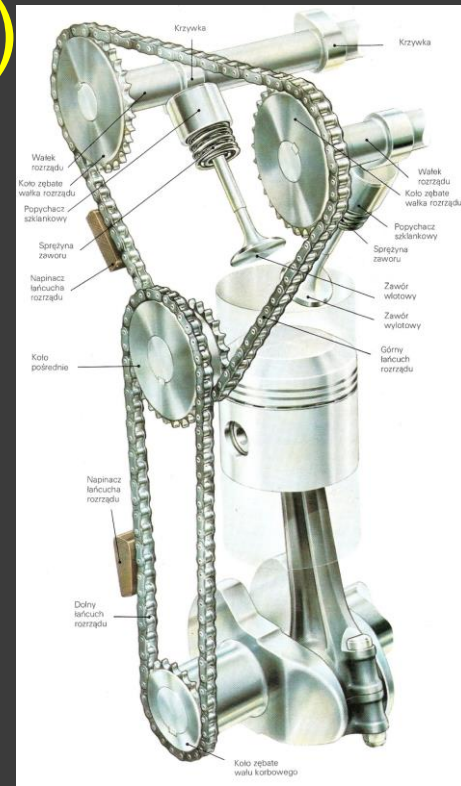
- wałek rozrządu w dolnej części kadłuba

b) OHC – (*overhead camshaft*)

- wałek rozrządu w głowicy

c) DOHC (*double overhead camshaft*)

- dwa wałki rozrządu w głowicy

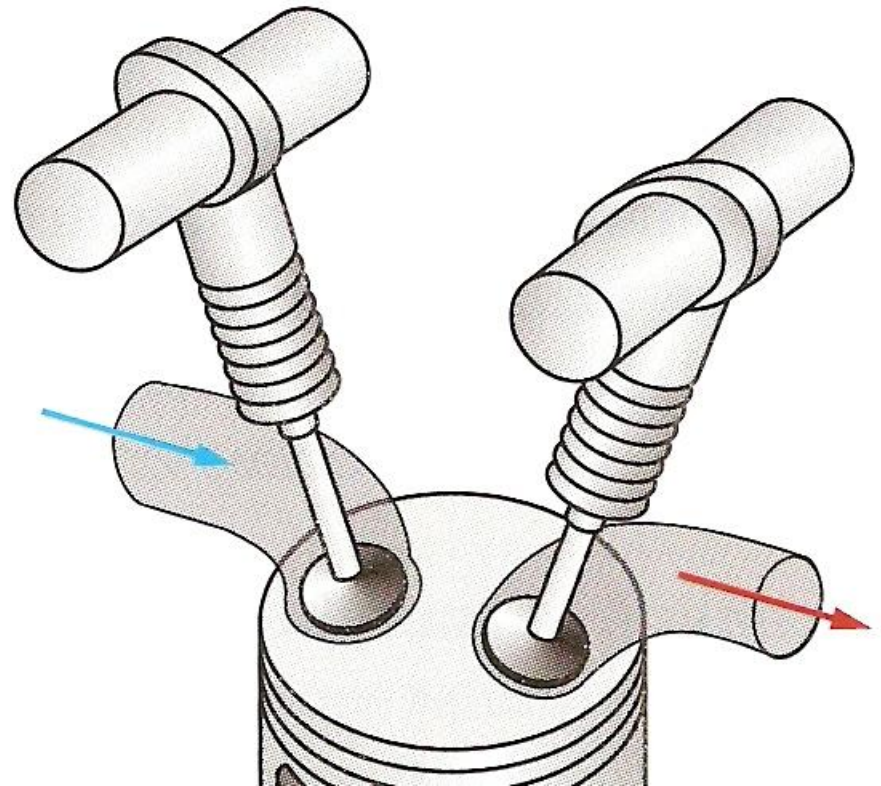

Układy wielozaworowe

- a) mniejsze opory przepływu gazów
- b) łatwiejsze otwieranie i zamykanie (lżejsze)
- c) możliwość pracy z większą prędkością obrotową
- d) bardziej precyzyjna praca
- e) łatwiejsze chłodzenie

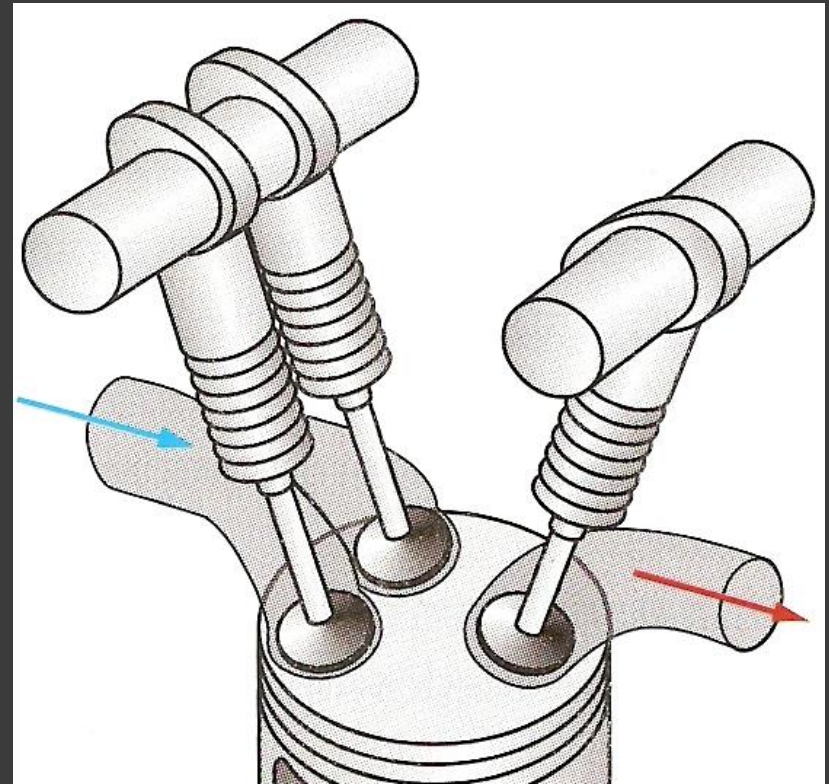
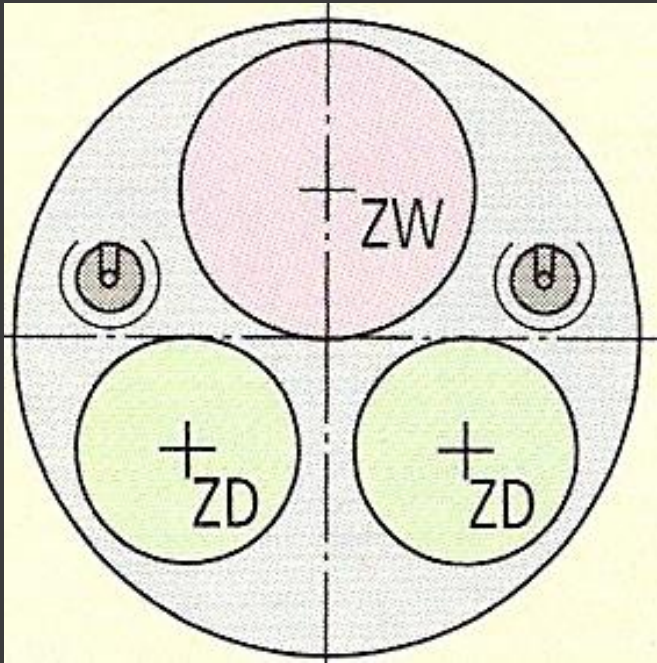
Układy dwuzaworowe

- a) ograniczony przepływ gazów – głównie świeżego ładunku
- b) mniejszy współczynnik napełnienia cylindra
- c) mniejsza moc silnika

Układ trójzaworowy

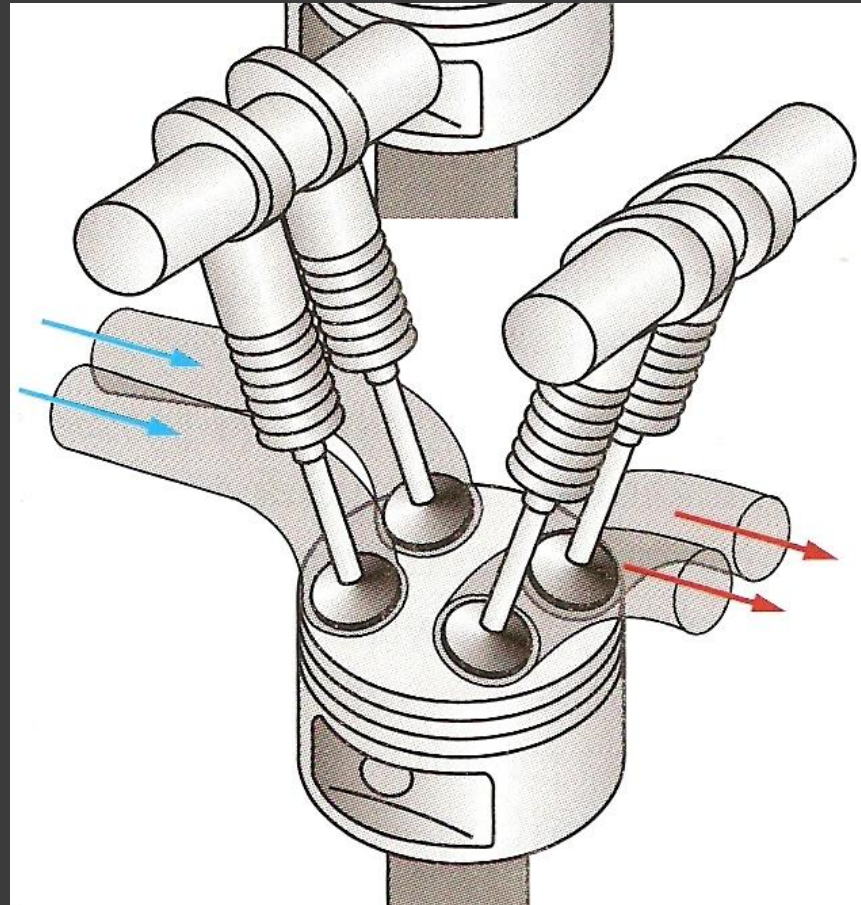
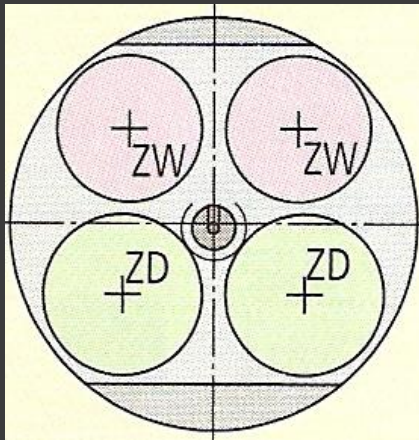
- a) 2 dolotowe, 1 większy wylotowy
- b) 2 świece zapłonowe
- c) sterowanie wałkiem rozrządu
- d) lepsze spalanie mieszanki
- e) nowoczesne silniki

Układ czterozaworowy

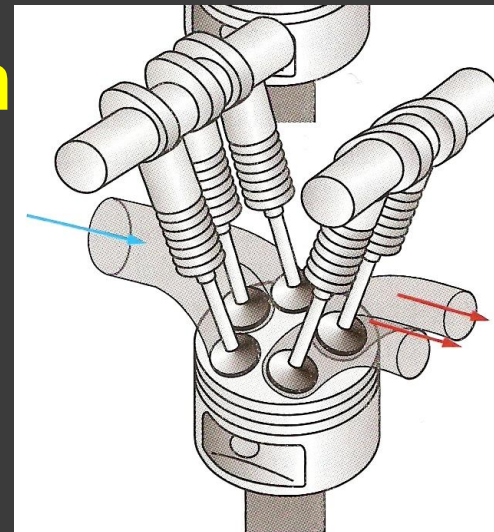
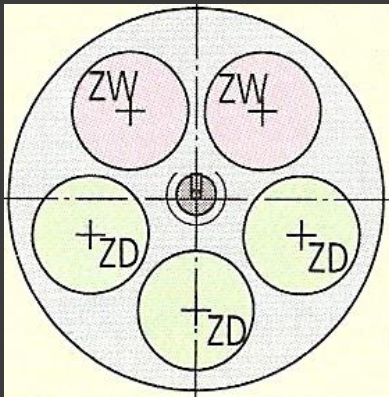
- a) 2 trochę większe dolotowe, 2 wylotowe
- b) świeca zapłonowa umieszczona centralnie
- c) sterowanie ZD i ZW osobnymi wałkami rozrządu
- d) krótka droga płomienia
- e) niewielkie straty ciepła
- f) najpowszechniejszy

Układ pięciozaworowy

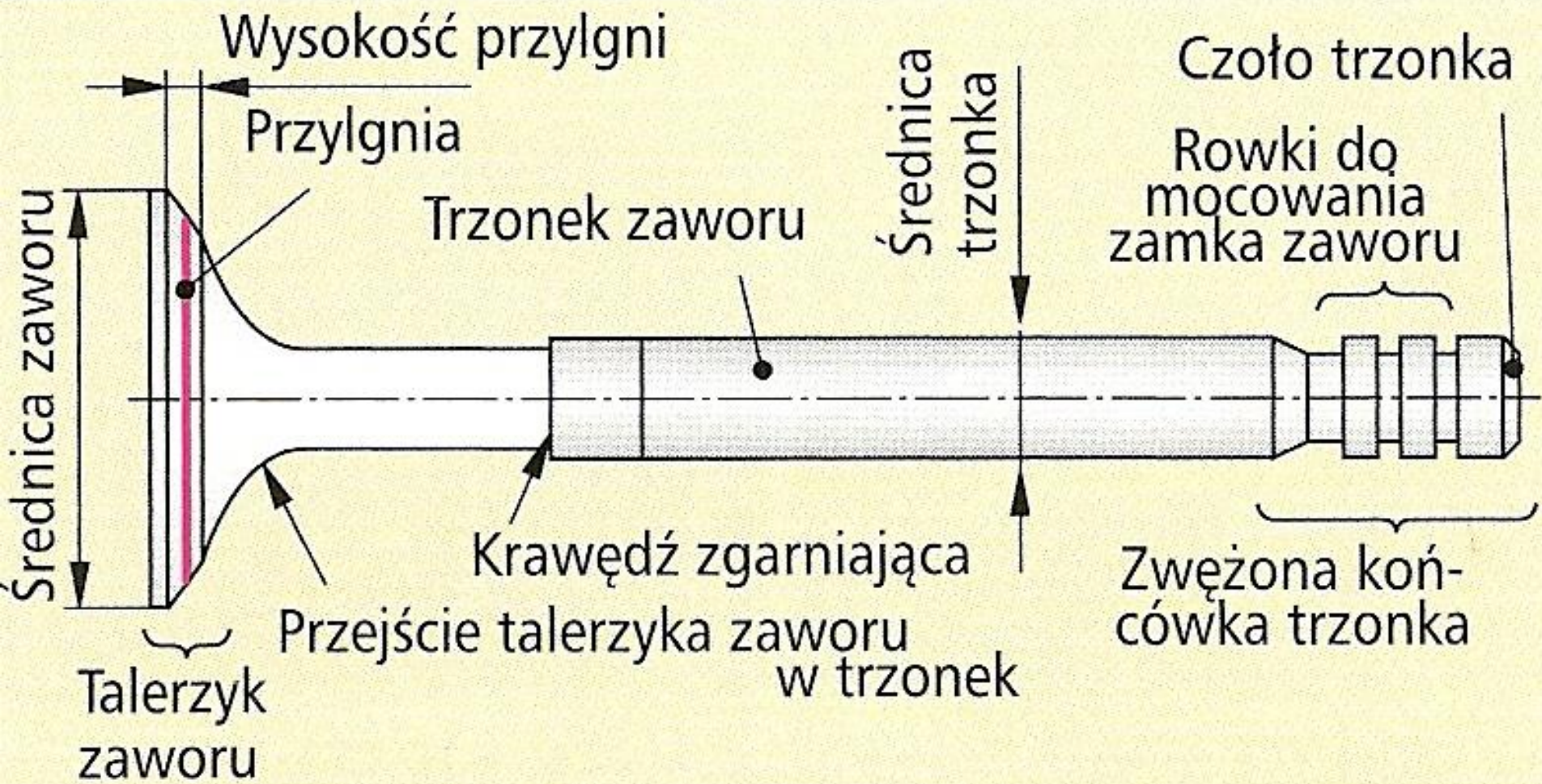
- a) 3 dolotowe, 2 trochę większe wylotowe
- b) świeca zapłonowa umieszczona centralnie
- c) sterowanie jednym wałkiem rozrządu
- d) krótka droga płomienia
- e) optymalny przekrój przepływu
- f) lekkie zawory
- g) więcej elementów konstrukcyjnych

ZAWORY

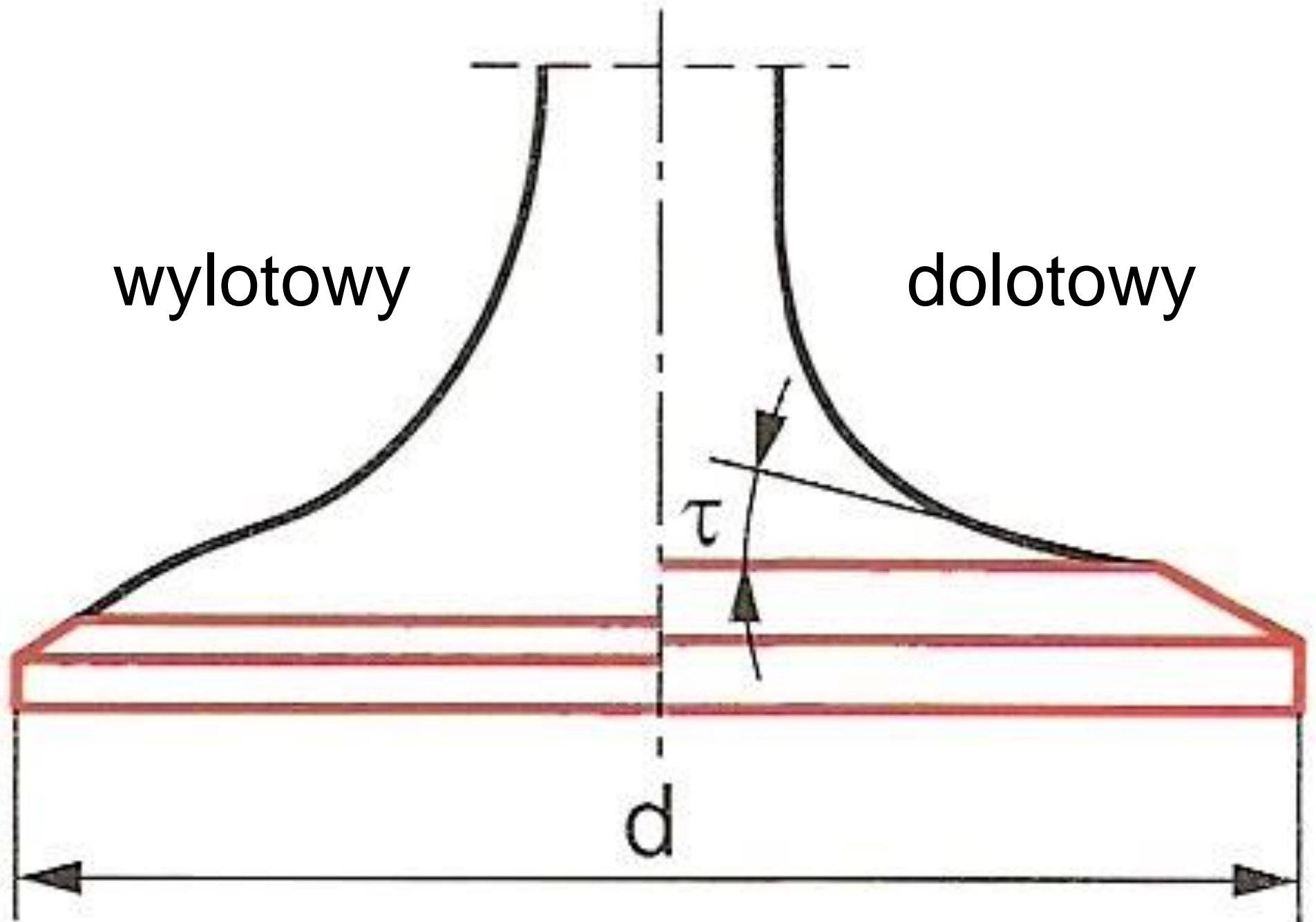
Budowa zaworu

- a) **trzonek** – prowadzi zawór i odprowadza ciepło
  - szyjka zamka – chwyta talerzyk (miseczkę)
  - stopka
  - czoło – jest naciskane przez popychacz lub dźwignię
- b) **grzybek (*talerzyk*)** – kieruje przepływem gazów
  - przylgnia – uszczelnia wewnątrz cylindra

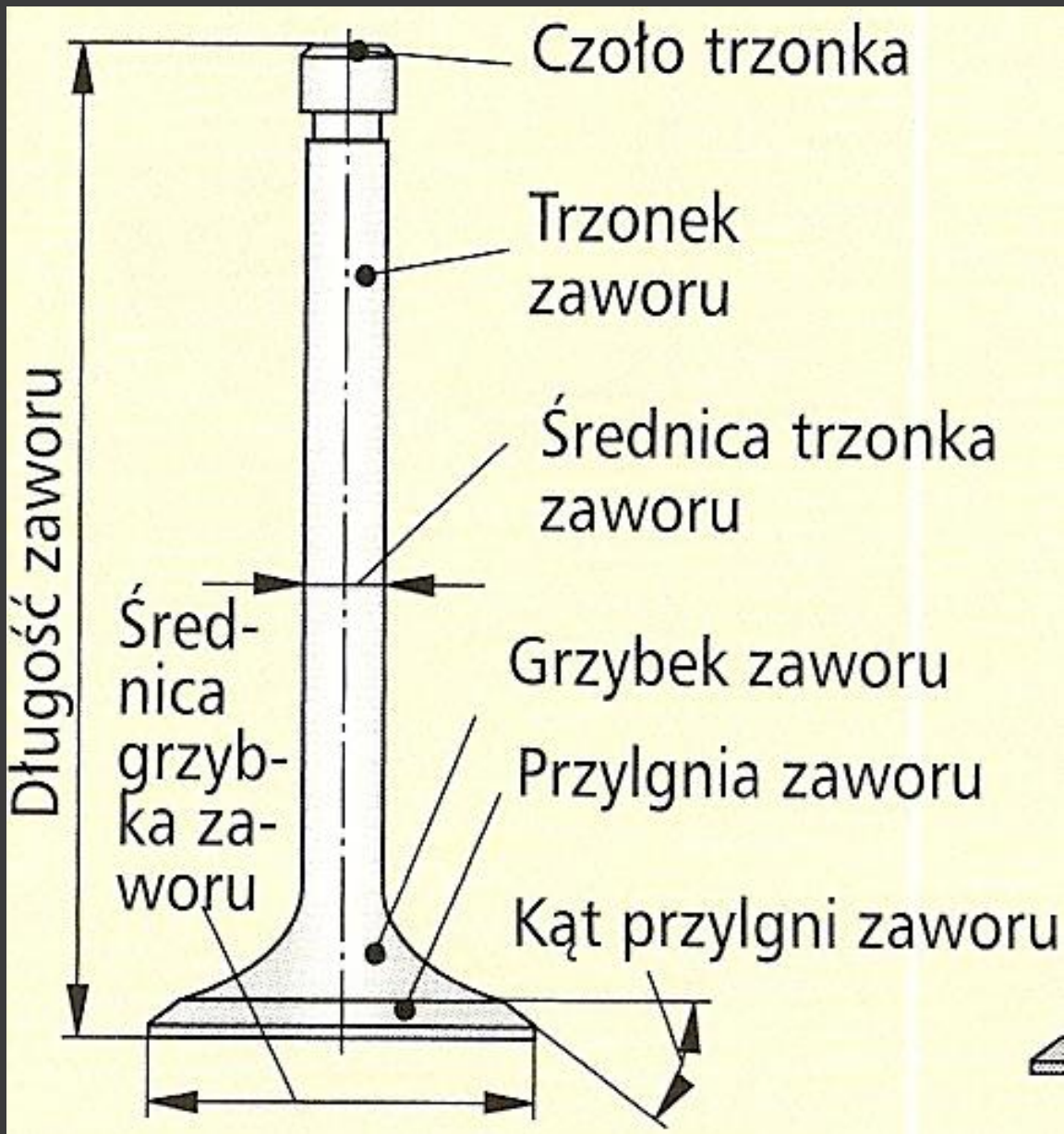
wylotowy

dolotowy

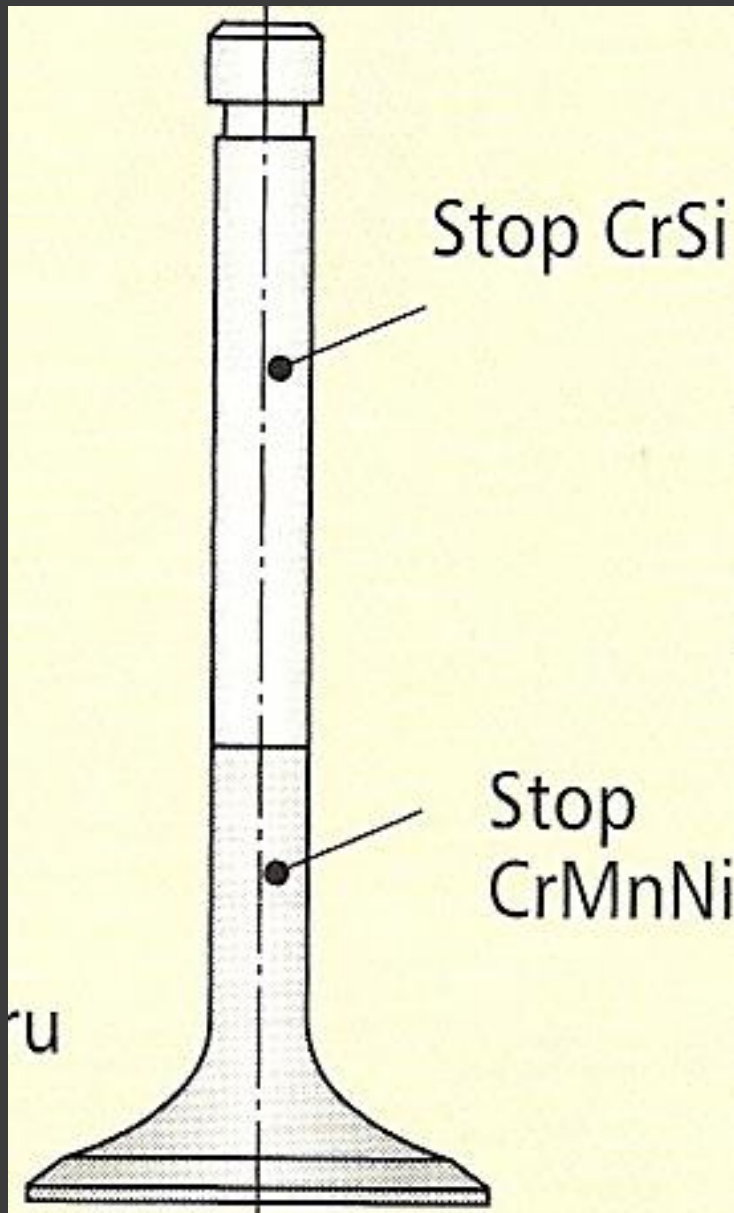

Zawory jednolite

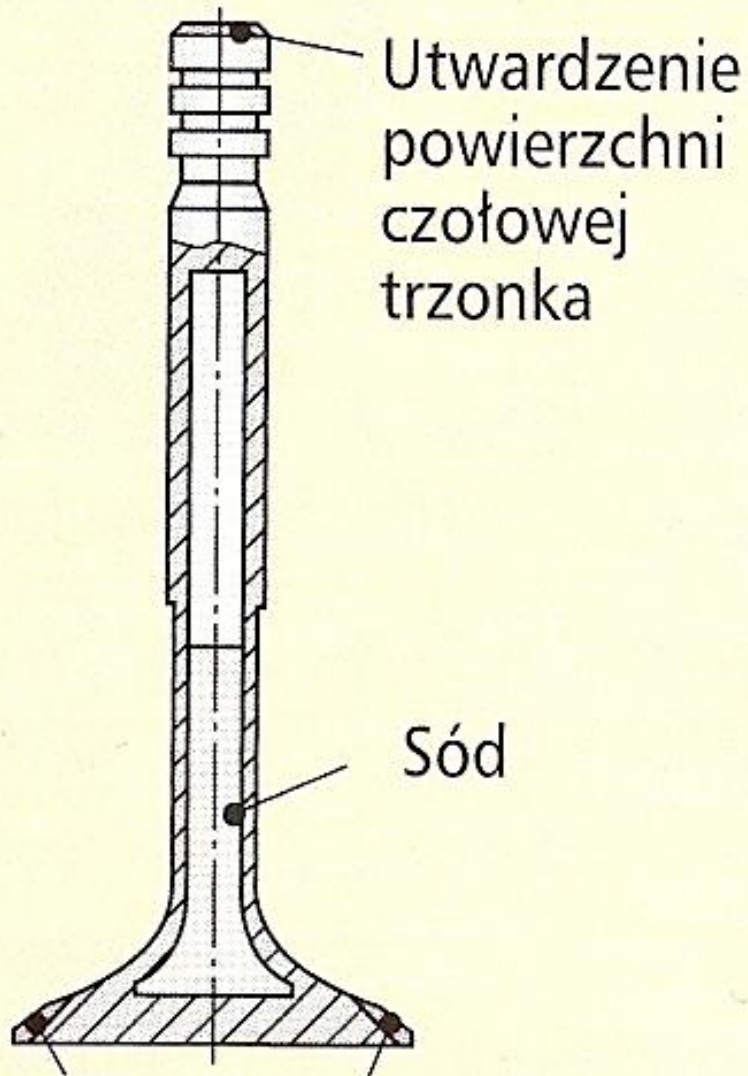
- a) stop CrSi (ZD)
stop CrMn (ZW)
- b) jednorodny
hartowany
materiał na
przylgnię zaworu

Zawory bimetaliczne

- a) **grzybek ze stopu CrMnNi**
  - odporny na wysoką temperaturę
  - odporny na korozję
- b) **trzonek ze stopu CrSi**
  - odporny na ścieranie
- c) **obie części zgrzewane tarciowo**

Zawory drażone

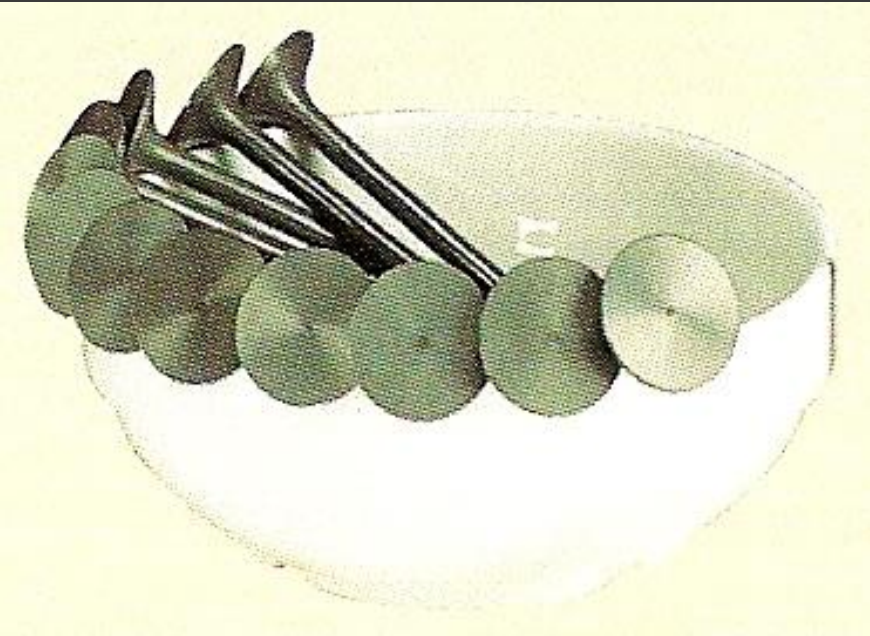

● wypełniony i chłodzony sodem

- odprowadza ciepło od grzybka do trzonka

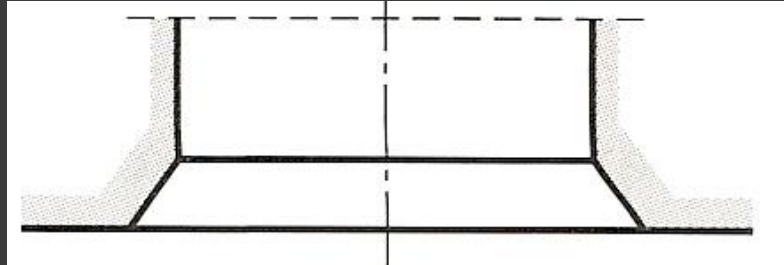
Utwardzona powierzchnia przylgni

Zawory ceramiczne

- a) krzemowo-azotowe
- b) bardzo duża żywotność
- c) dobrze pracują przy dużych prędkościach obrotowych
- d) prawie się nie zużywają (odporne na ścieranie)
- e) brak jeszcze produkcji seryjnej
- f) drogie

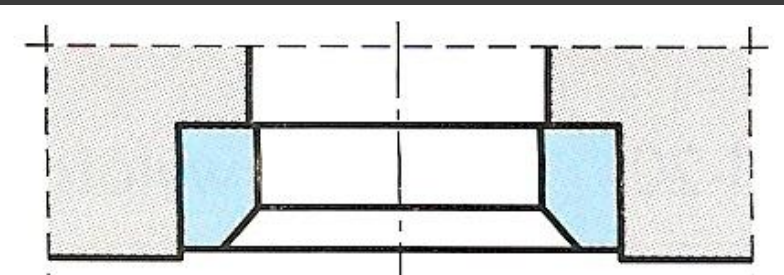
Gniazda zaworów

- a) w głowicach żeliwnych
- wykonywane bezpośrednio w materiale głowicy

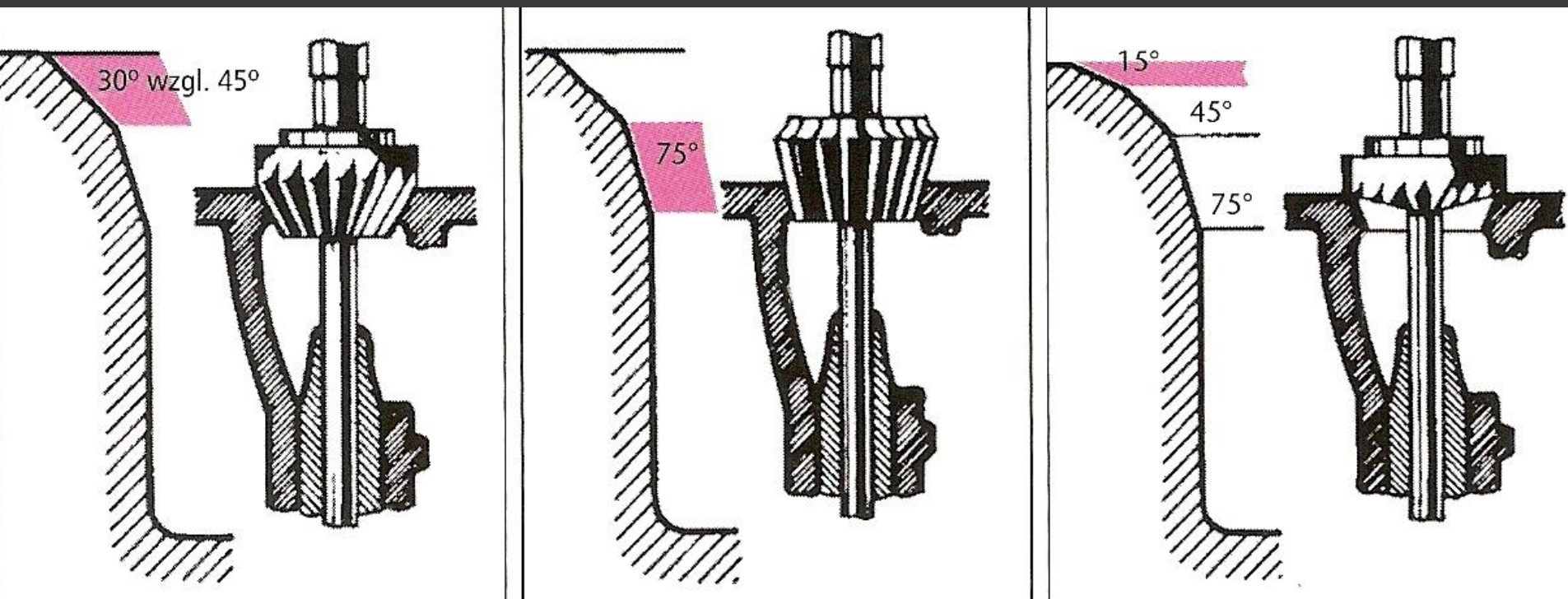
- b) w głowicach ze stopów lekkich

- wstawiane wkładki pierścieniowe
  - żeliwne
  - ze stopów specjalnych

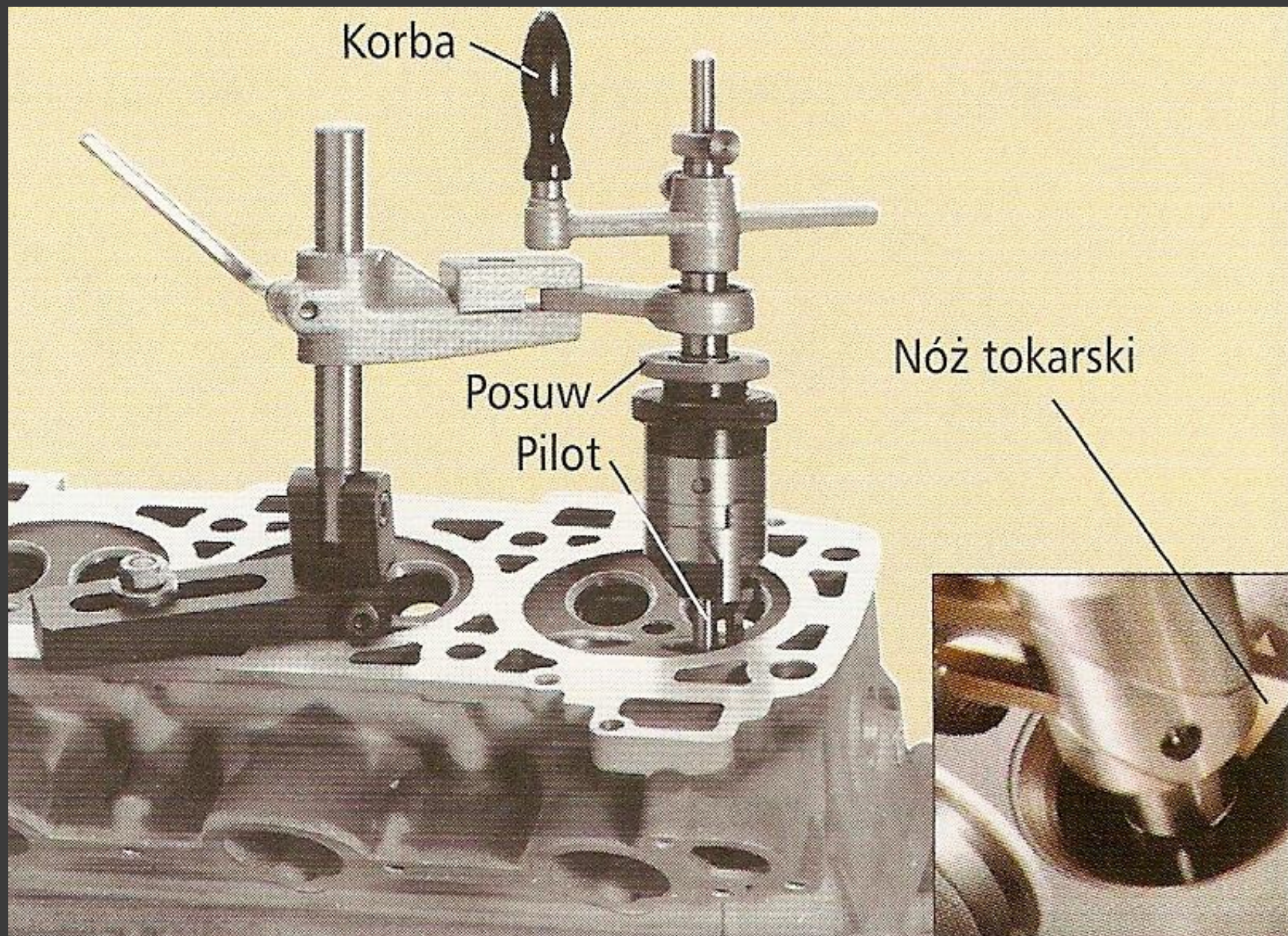

Trzystopniowe frezowanie gniazda

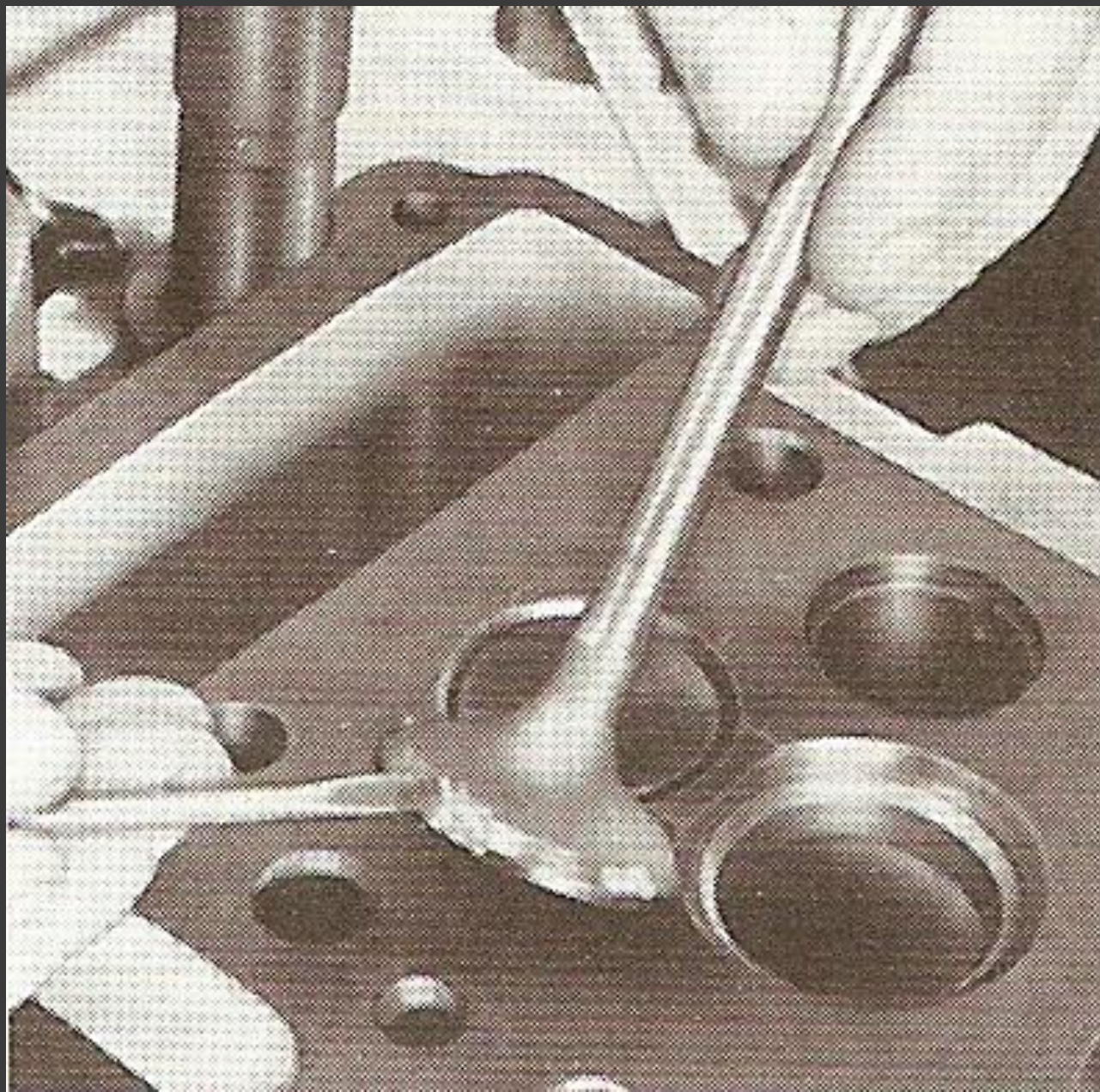

Wytaczanie gniazda

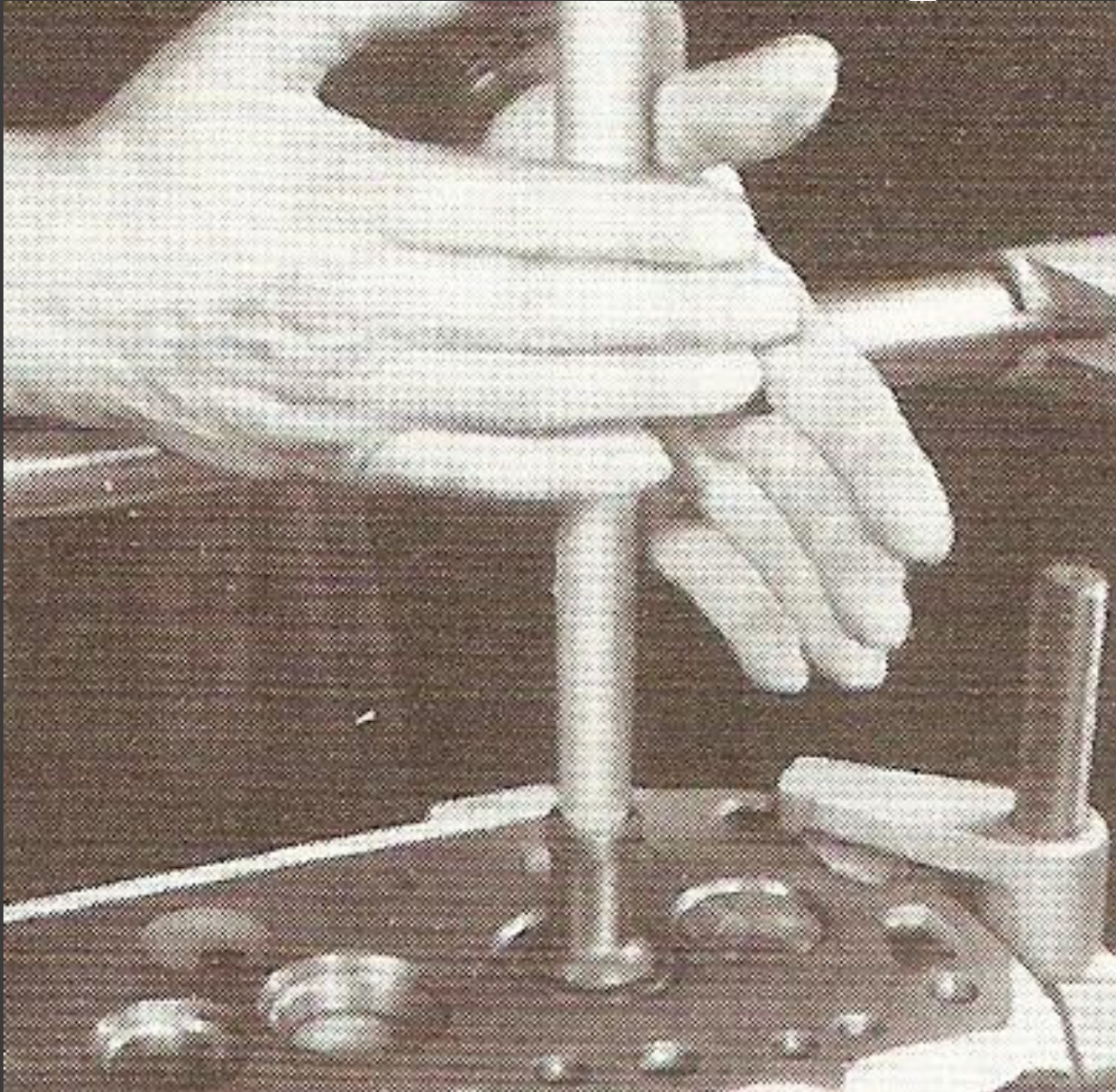

Docieranie zaworu do gniazda

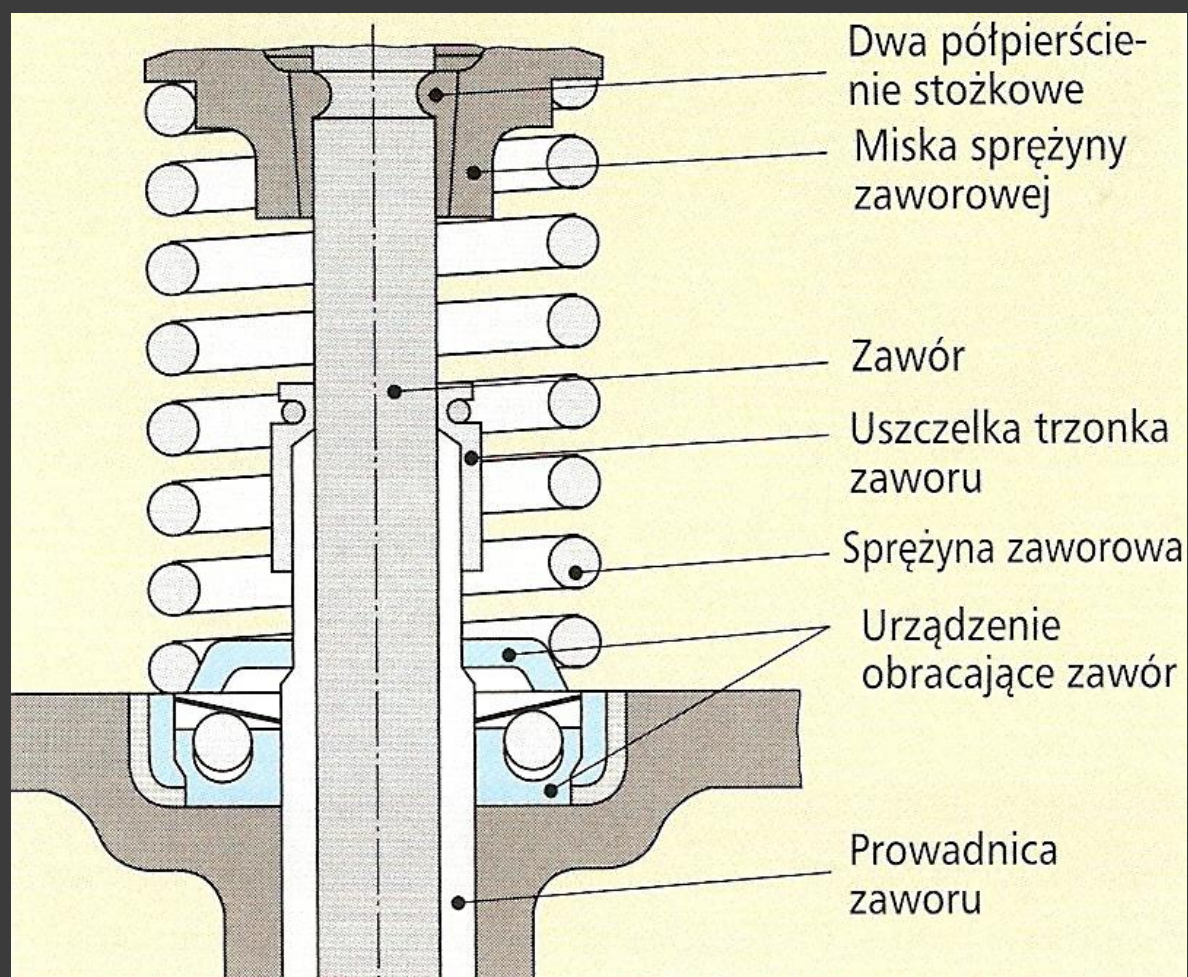
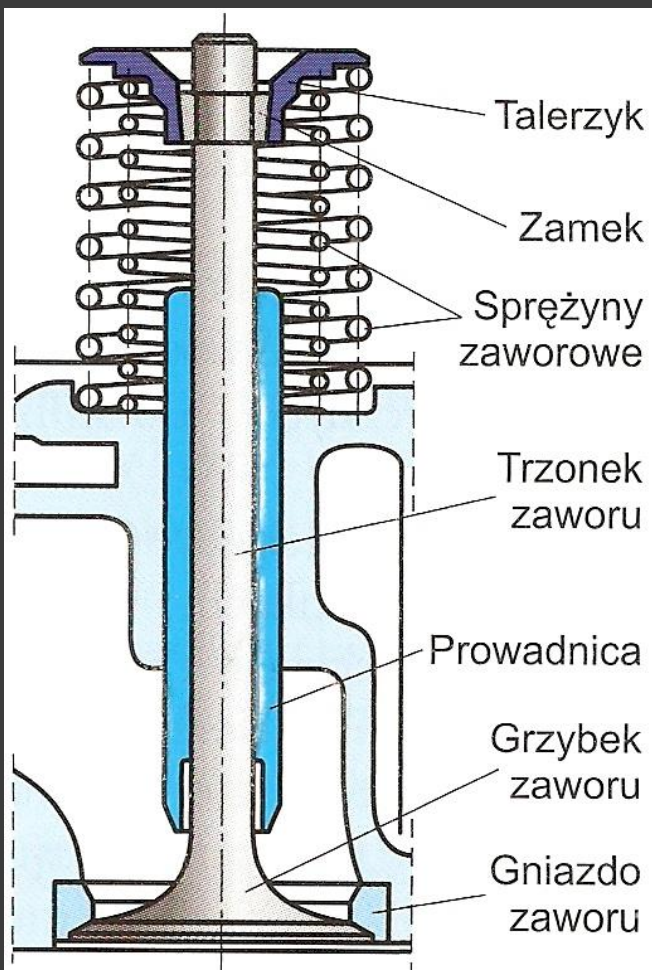

Docieranie zaworu do gniazda

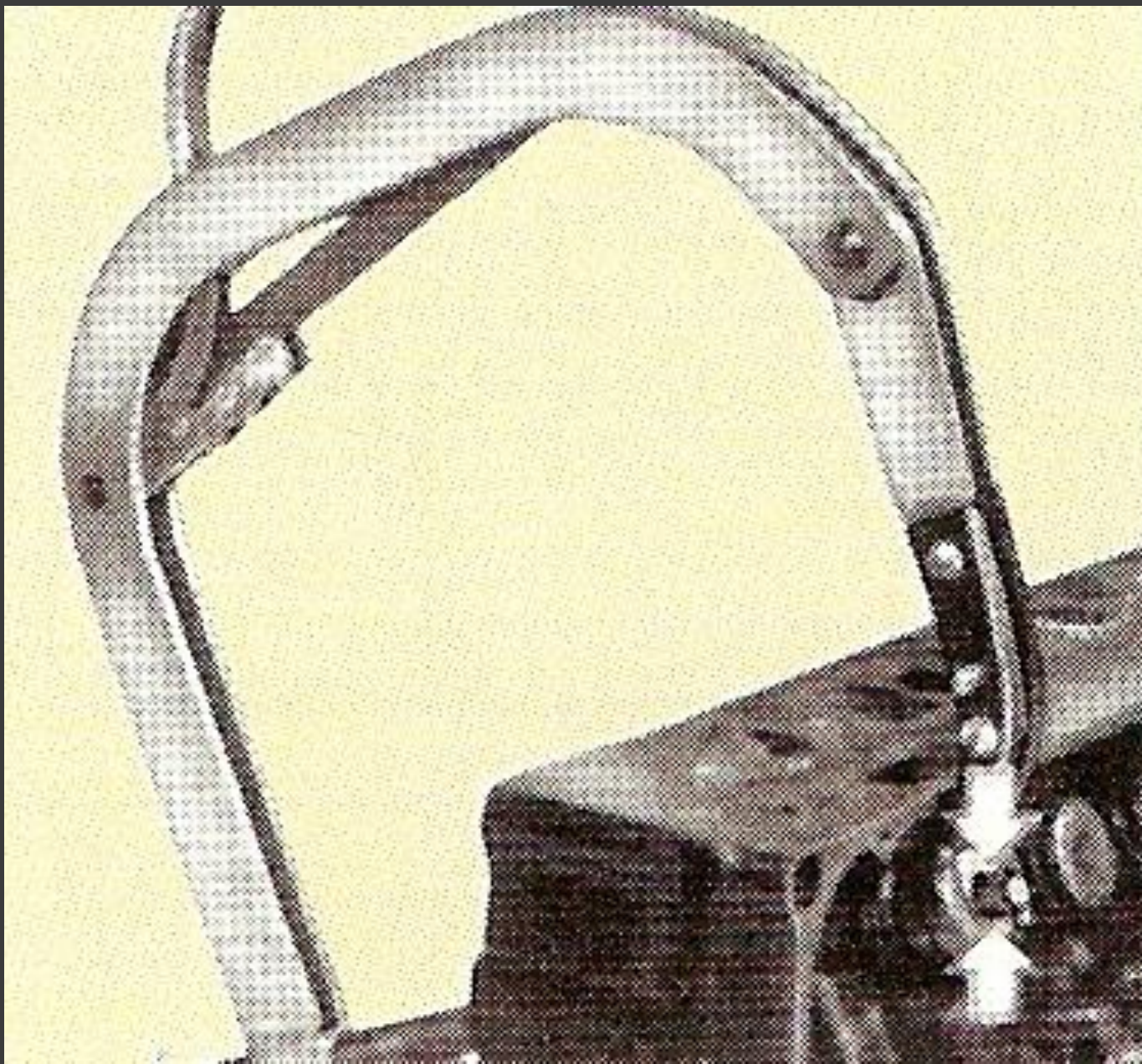

Sprężyny zaworów

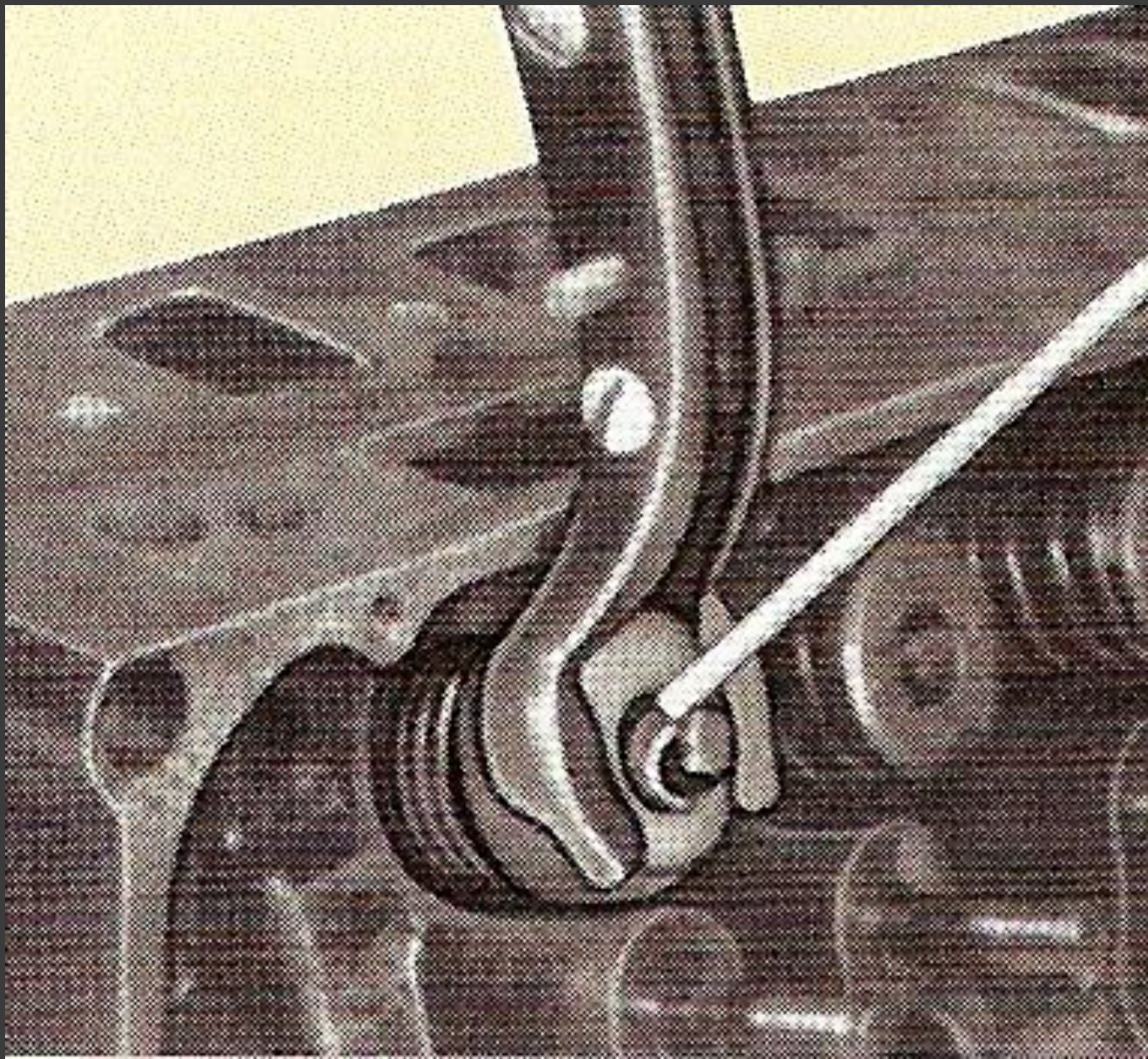

Zdejmowanie sprężyn

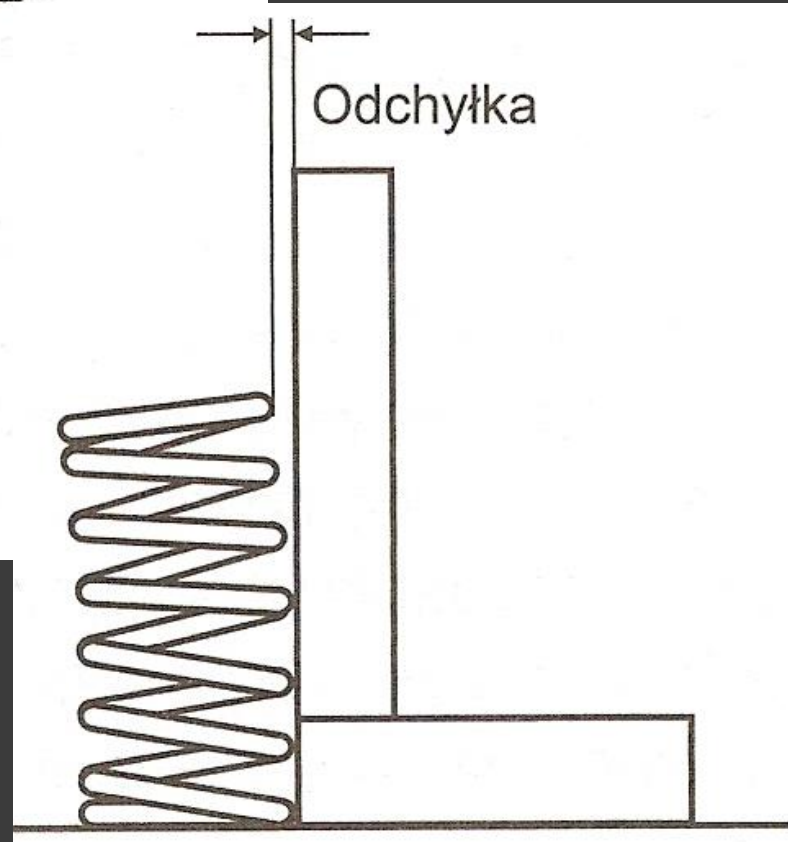
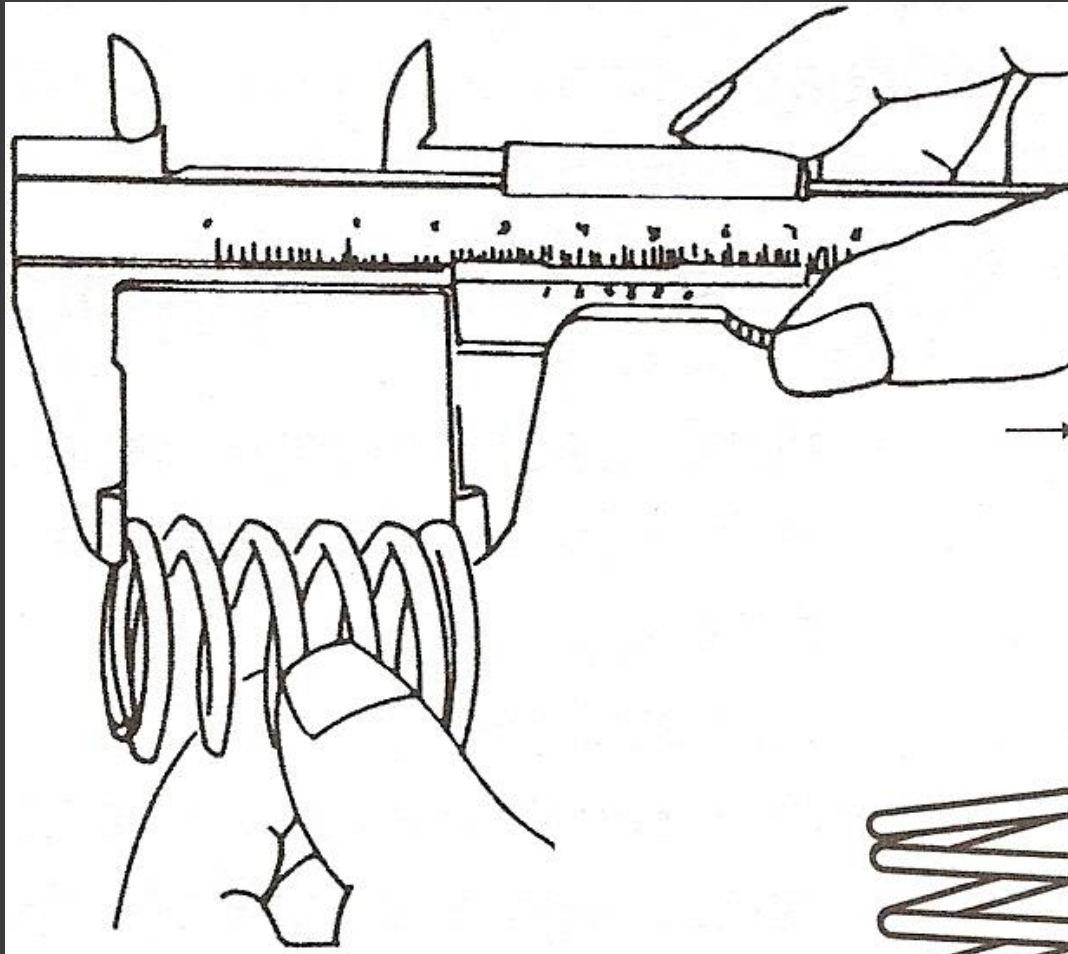

Zdejmowanie sprężyn

Pomiary sprężyn

MECHANIZMY NAPĘDU ZAWORÓW

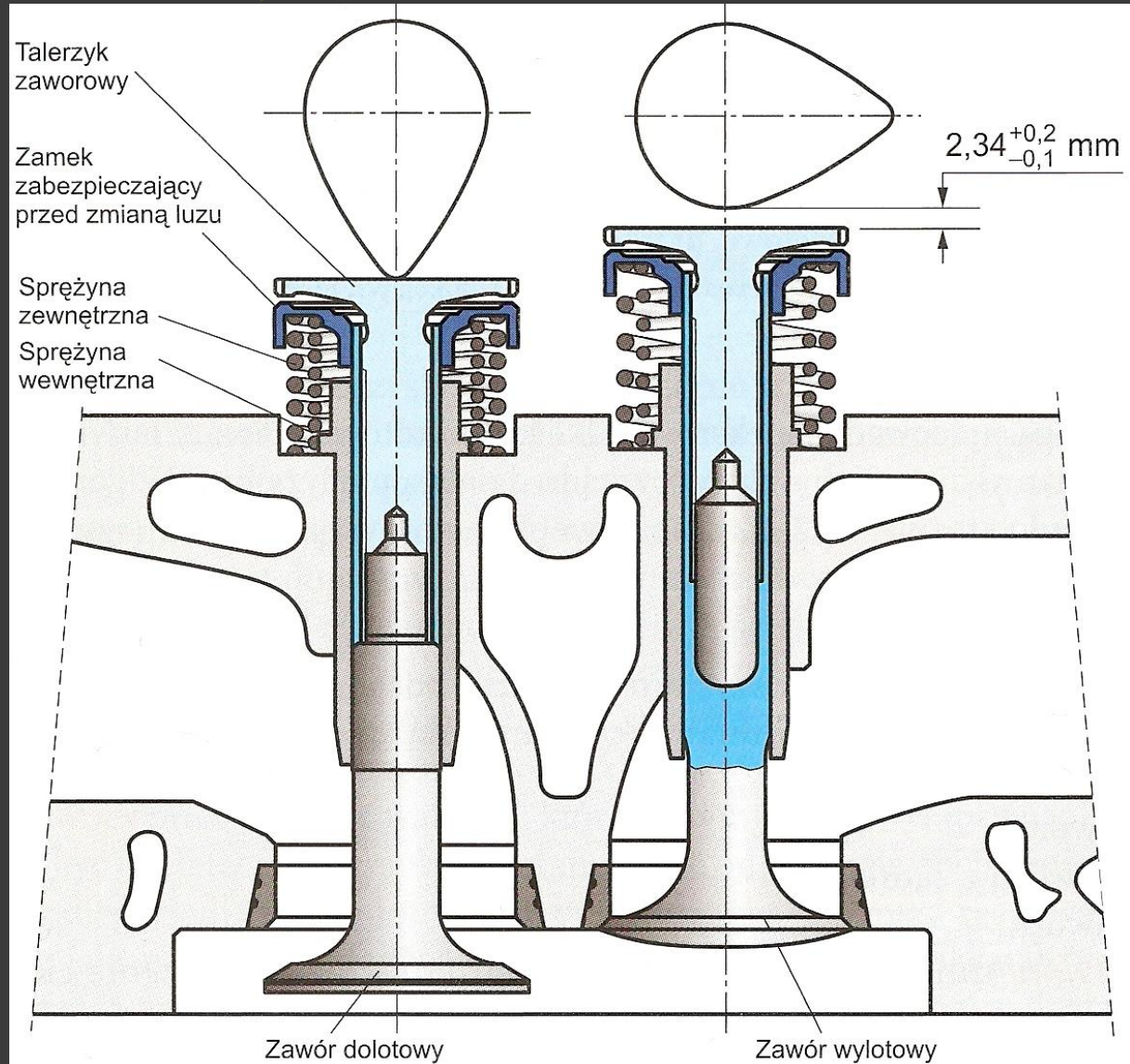
Elementy mechanizmu napędu

- a) popychacze
- b) dźwigienki zaworów
- c) drażki (laski) popychaczy
- d) wałek rozrządu

Rodzaje napędów

a) bezpośredni napęd zaworów

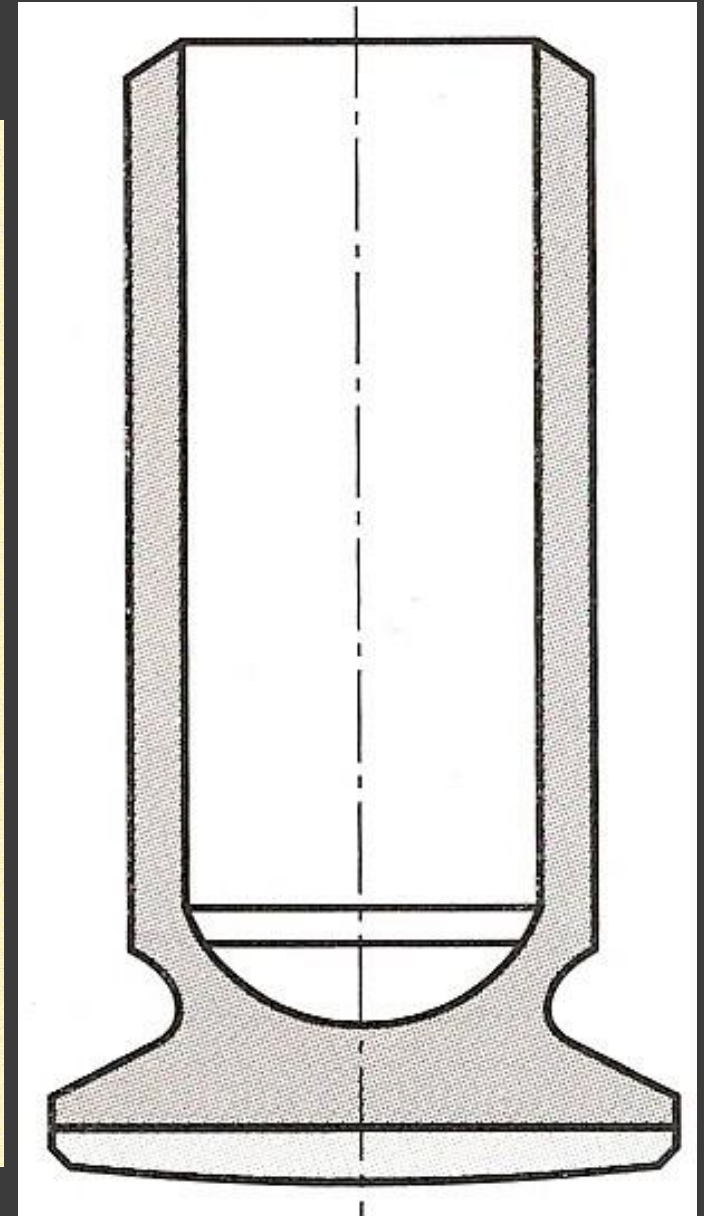
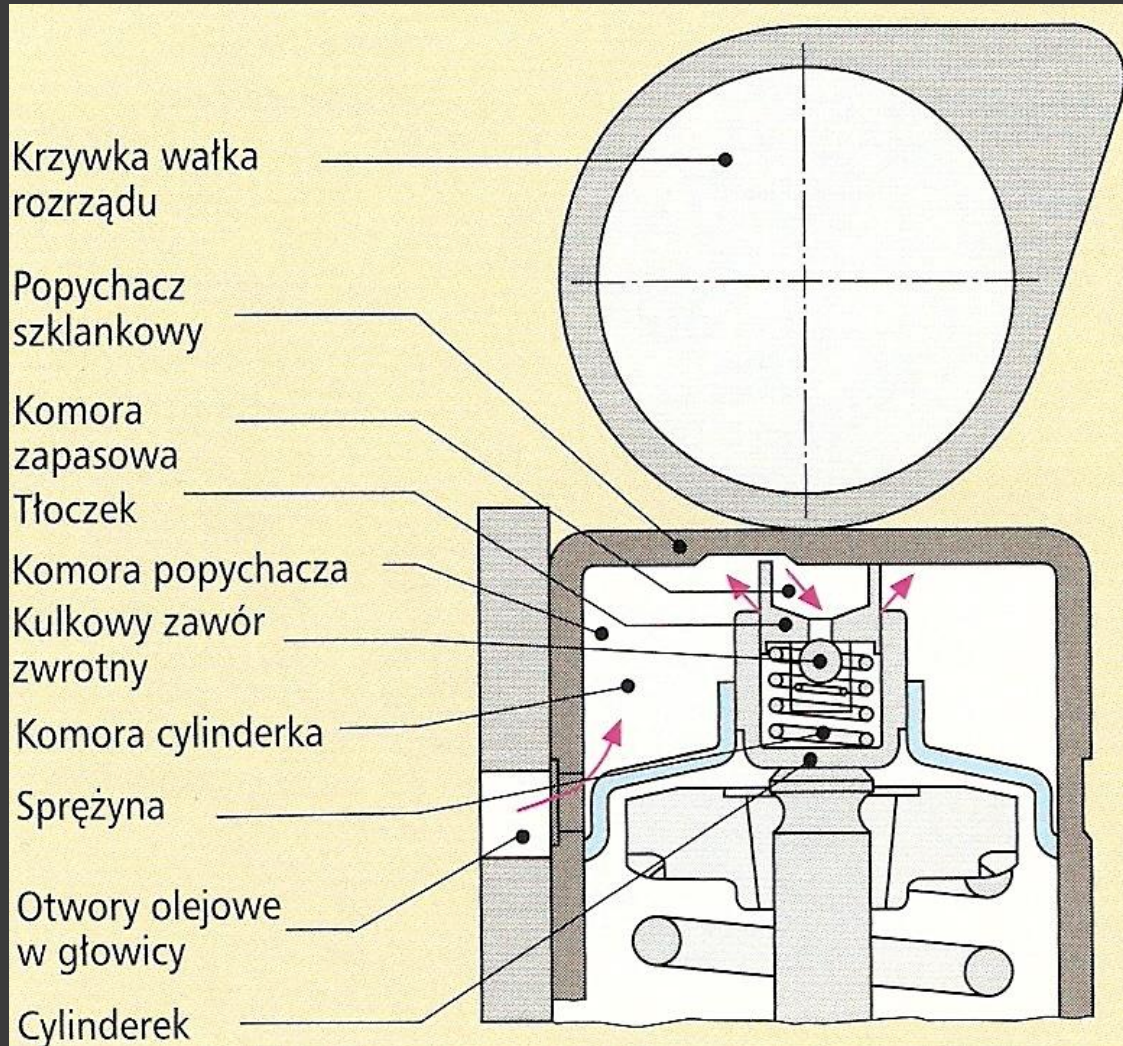

Rodzaje napędów

- a) bezpośredni napęd zaworów
- b) pośredni napęd zaworów
  - za pomocą popychaczy

Popychacze

a) płaskie (szklankowe)

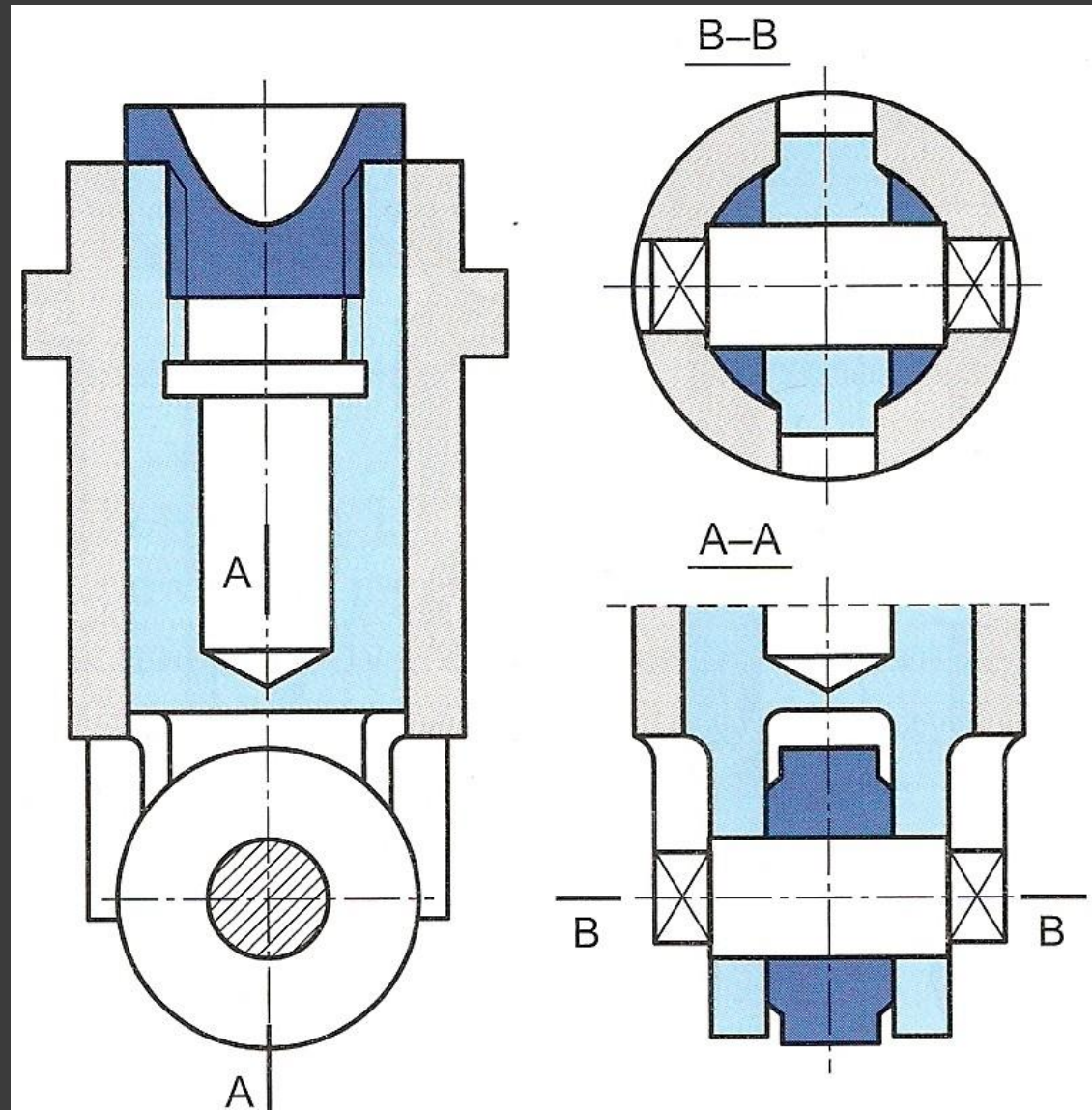

Popychacze

a) płaskie (szklankowe)

b) rolkowe

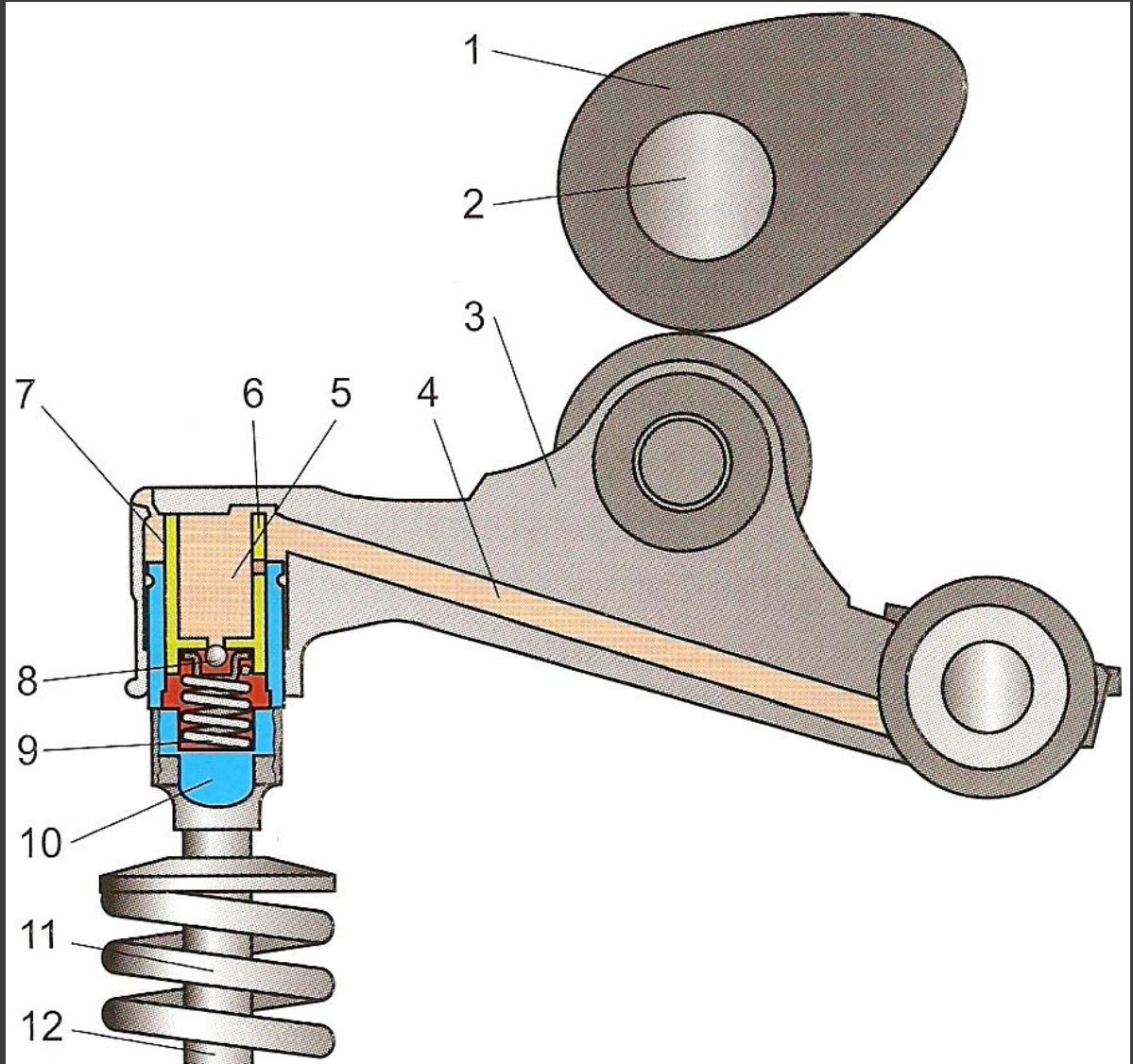

Popychacze

a) płaskie (szklankowe)

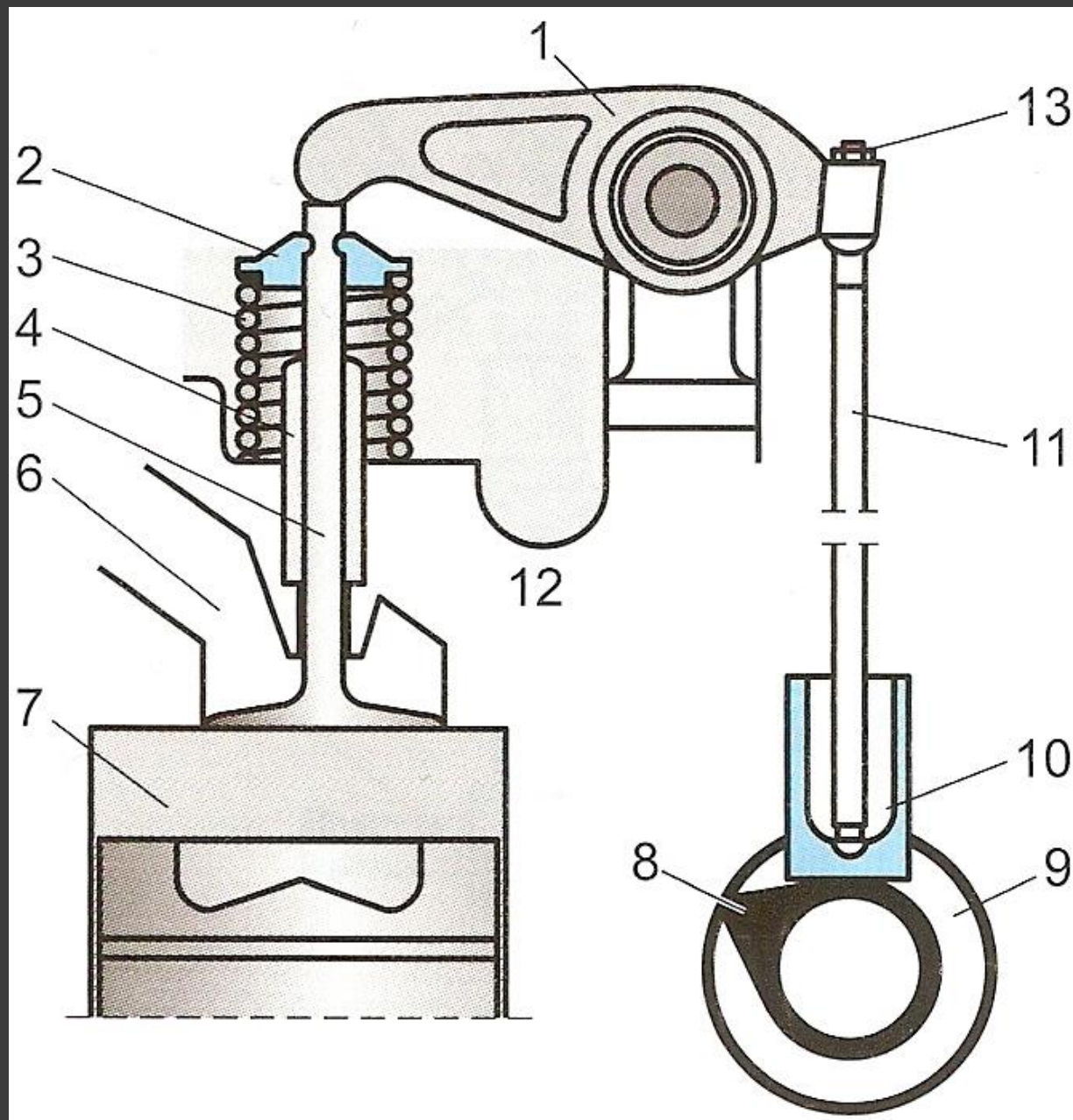
b) rolkowe

c) dźwigniowe

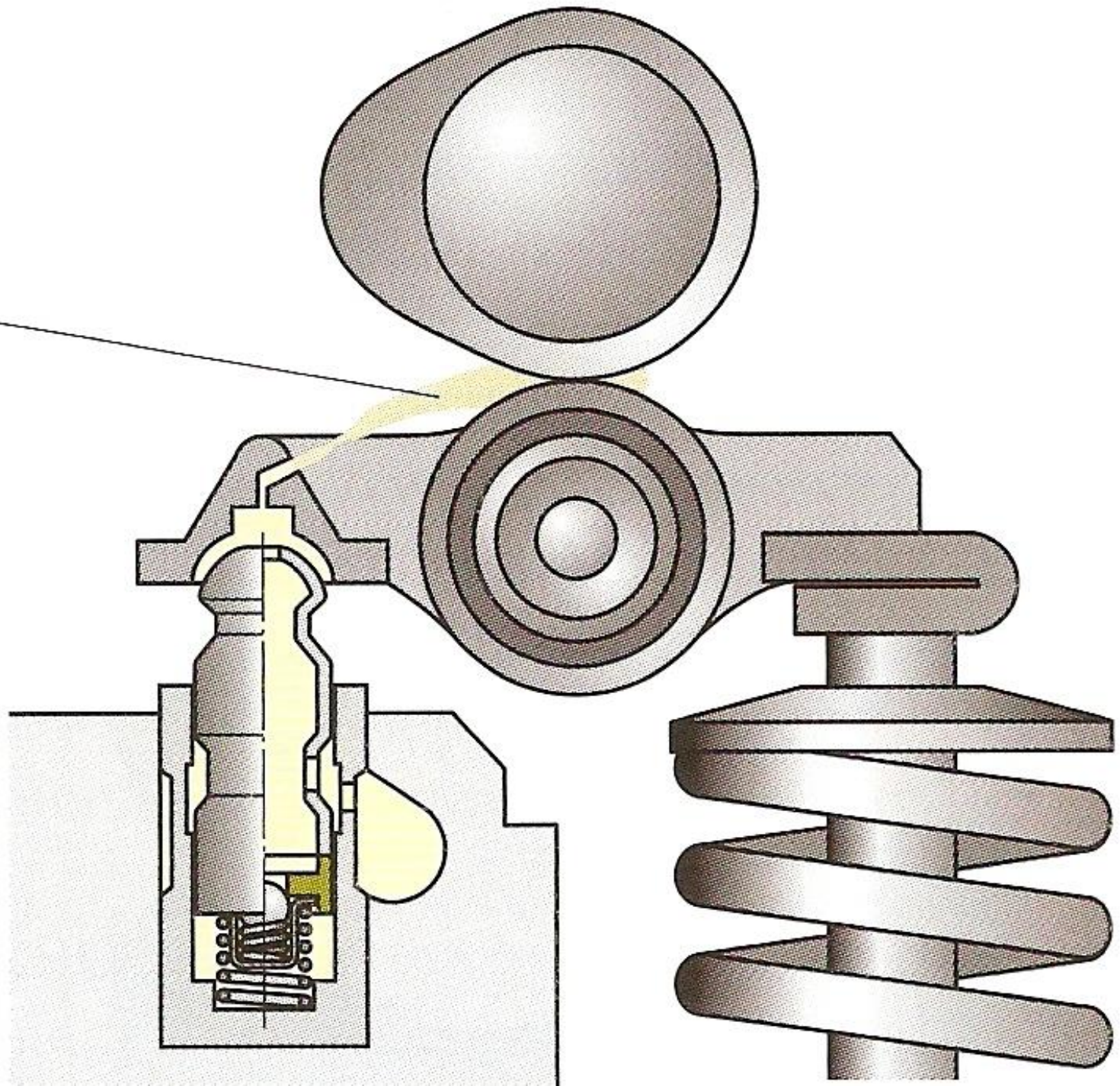
Drażki popychaczy

Popychacze hydrauliczne

- a) kasują luzy zaworów niezależnie od temperatury silnika
- b) mniejszy poziom hałasu
- c) większa trwałość elementów mechanizmu napędu
- d) mniejsza emisja substancji szkodliwych

Olej

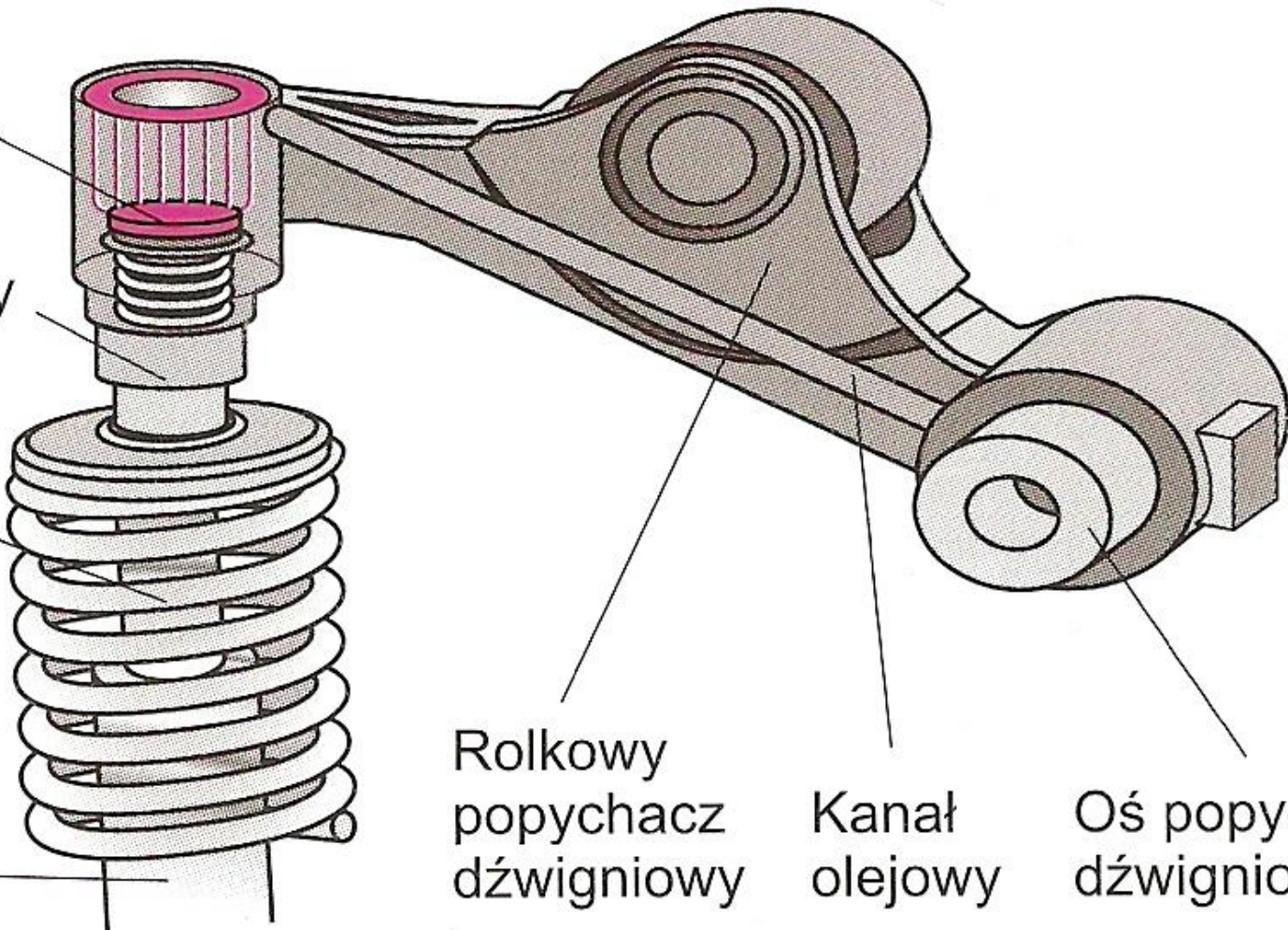

Płóza
ślizgowa

Popychacz
hydrauliczny

Sprężyna
zaworu

Trzonek
zaworu

Rolkowy
popychacz
dźwigniowy

Kanał
olejowy

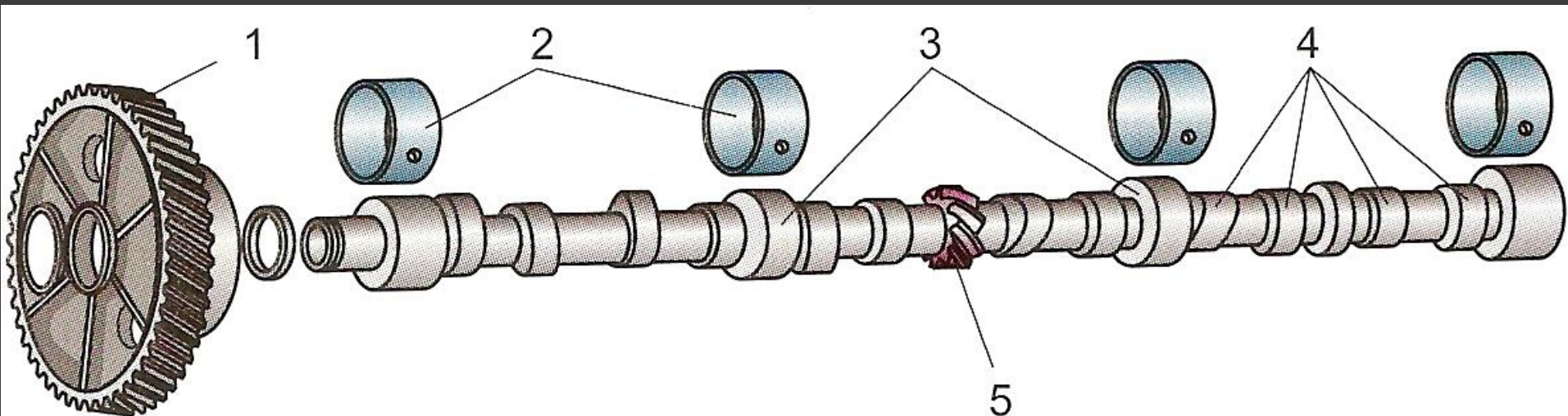
Oś popychacza
dźwigniowego

WAŁEK ROZRZĄDU

Budowa wałka rozrządu

- a) krzywki
- b) czopy łożyskowe z panewkami
- c) koło zębate (łańcuchowe) napędu wałka
- d) urządzenia do zmiany faz rozrządu i wzniosu zaworów

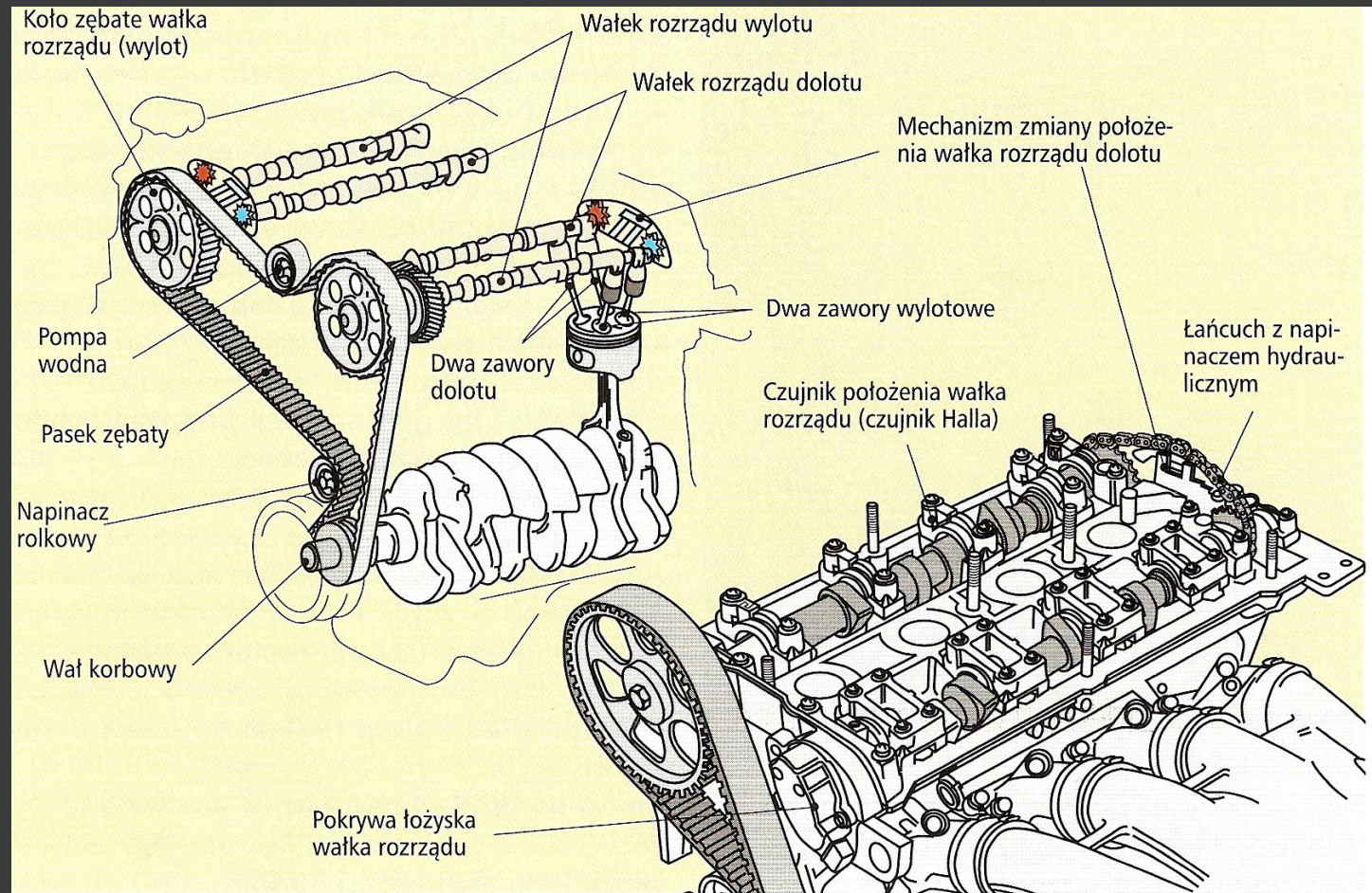
Zadania krzywek

- a) duże pole przekroju otwarcia zaworu
- b) jak najmniejsze przyspieszenie
- c) ciągłość przyspieszeń

DOHC

➤ dwa wałki rozrządu w głowicy

- jeden do napędu zaworów dolotowych, a drugi wylotowych

Napęd wałka rozrządu

a) przekładnie zębate

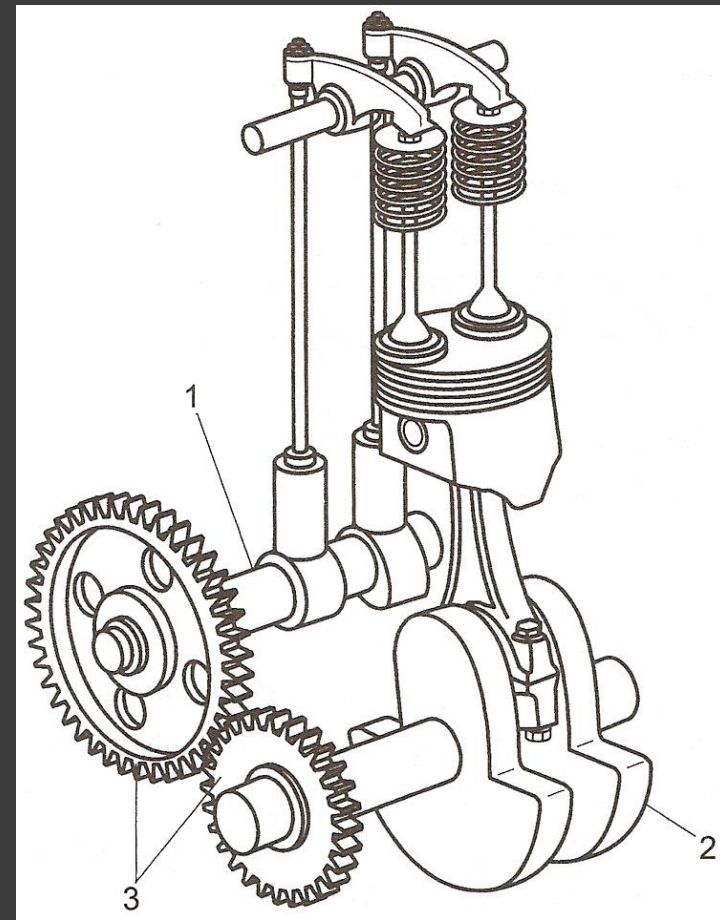
- walcowe
- stożkowe (wałek królewski)

b) przekładnie łańcuchowe

c) przekładnie pasowe z paskiem zębatym

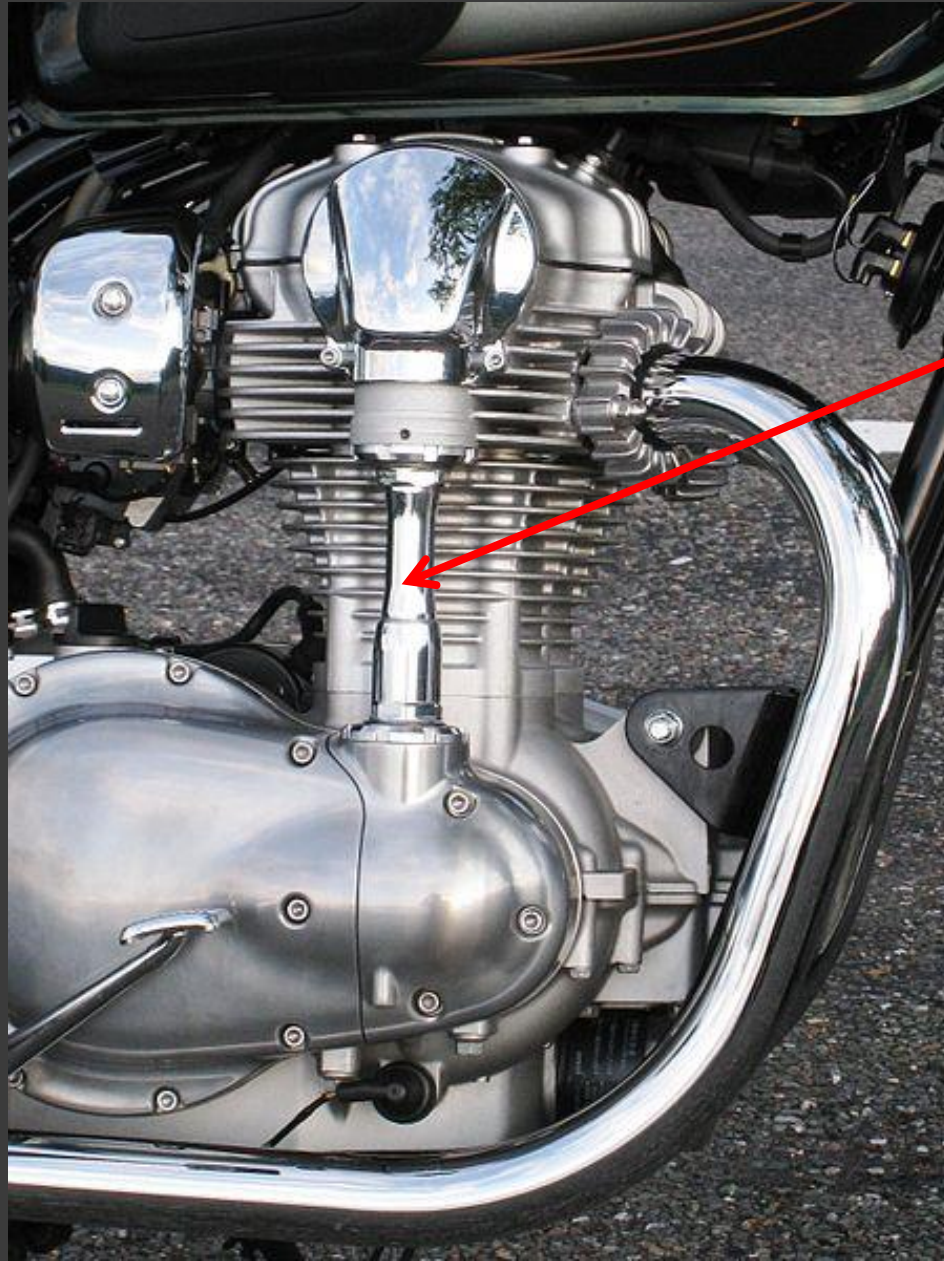
Przekładnia zębata walcowa

- a) duża dokładność sterowania
- b) długie utrzymywanie tej dokładności (konieczność bardzo dokładnego rozstawienia wałów)
- c) niezbyt głośna
- d) stosowana wyłącznie w układach OHV

Wałek królewski

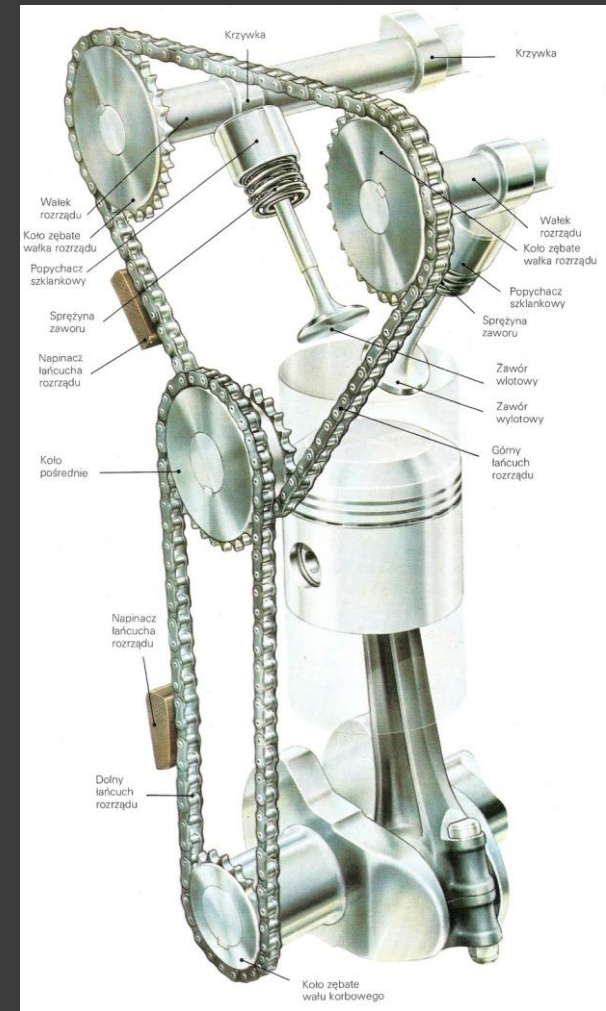
- a) trwały
- b) niezawodny
- c) drogi
- d) hałaśliwy

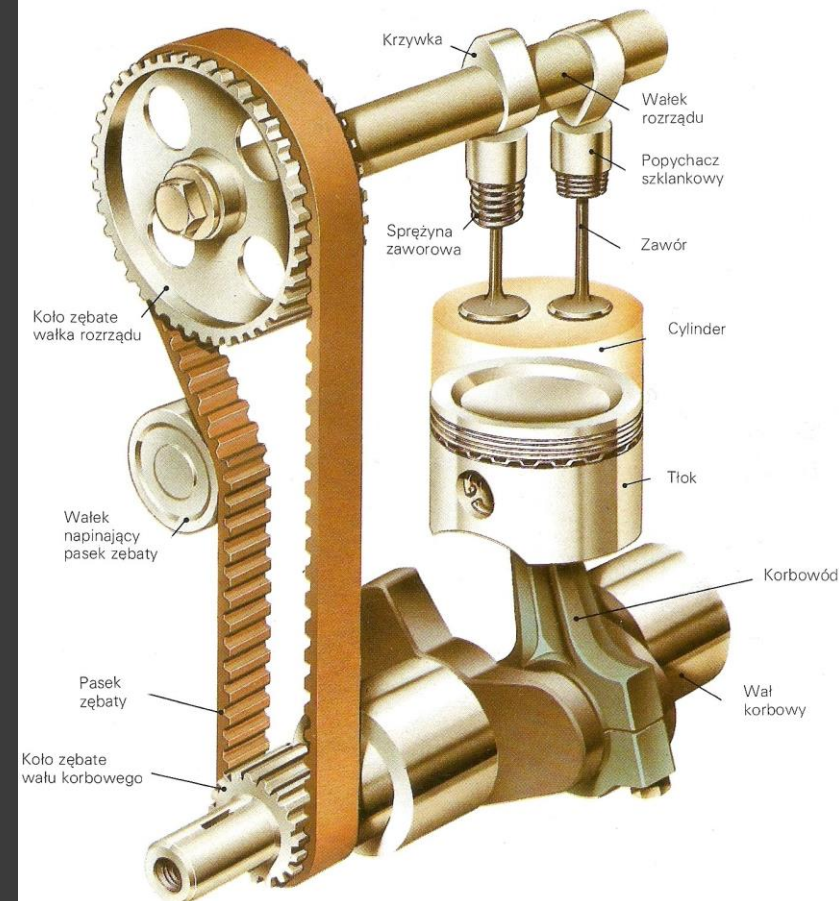
Przekładnia łańcuchowa

- a) rozciąganie się łańcucha w czasie pracy
- b) drgania przy większych odległościach między kołami łańcuchowymi – konieczność stosowania napinaczy i prowadnic
- c) rzadsza wymiana łańcucha

Przekładnia pasowa zębata

- a) lekka
- b) prosta w obsłudze
- c) cicha
- d) nie wymaga smarowania
- e) elastyczna
- f) niski poziom drgań
- g) trwałość
60.000-220.000 km
- h) wrażliwa na temperaturę
i rozpuszczalniki

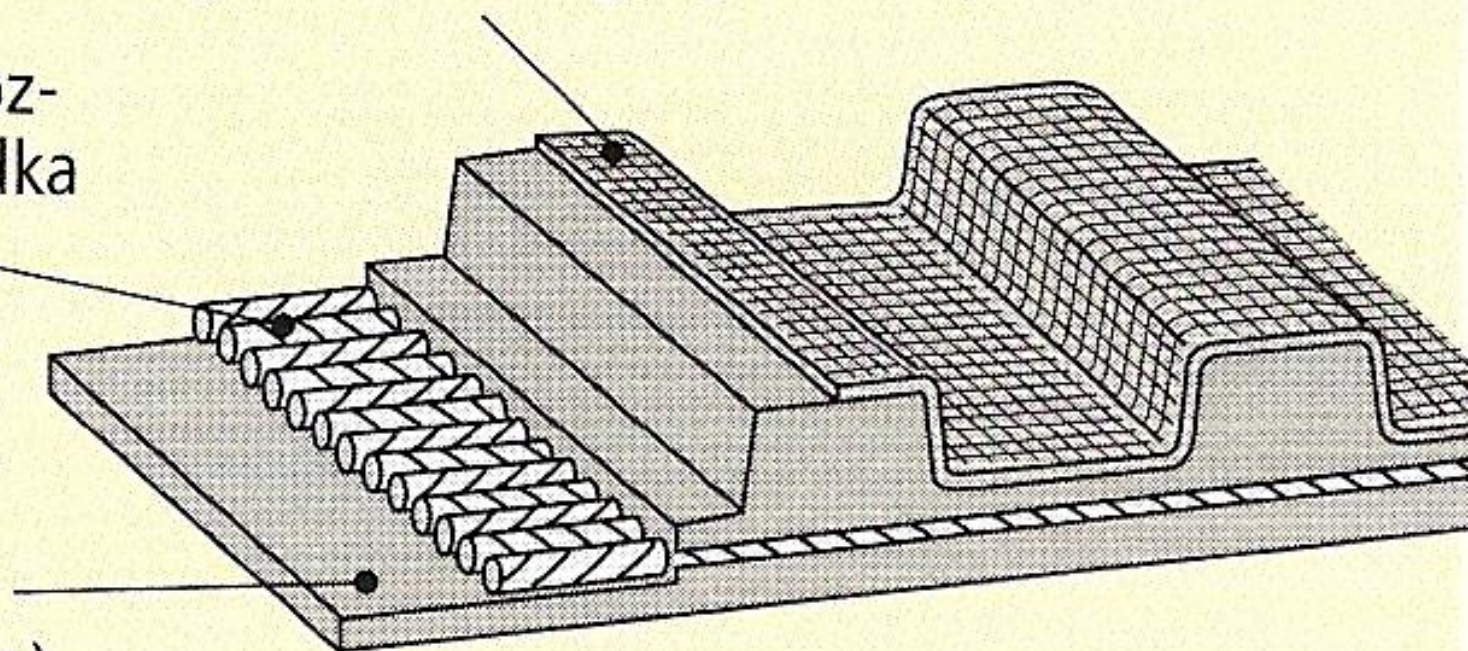

Powierzchnia z tworzywa sztucznego (poliamid)

Odporna na rozciąganie wkładka z włókna szklanego

Korpus pasa zębatego (polichloropren)

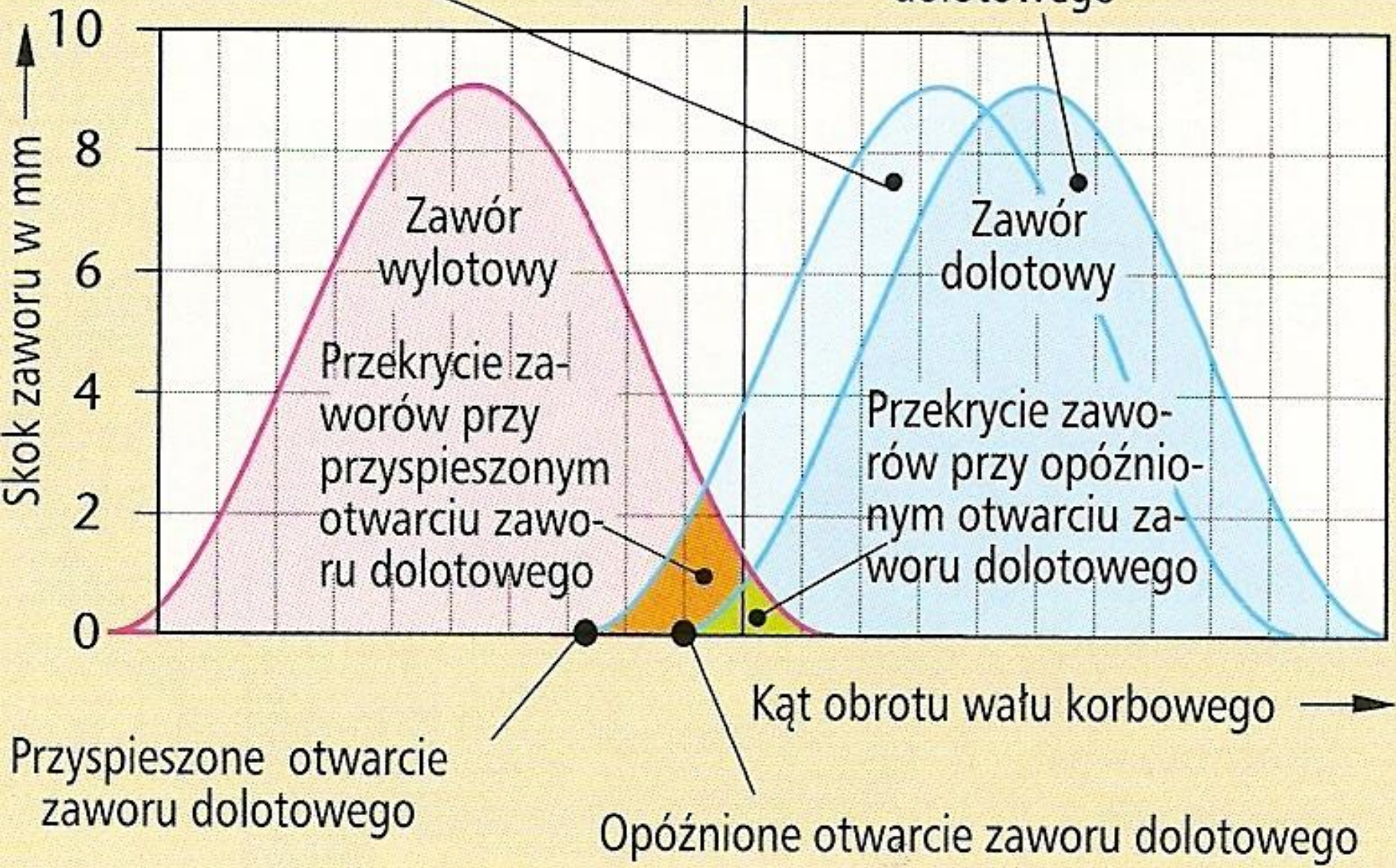
ZMIENNE FAZY ROZRZĄDU

Zmienne fazy rozrządu

- *zmiana chwili otwarcia i zamknięcia zaworów dolotowych w silnikach niedoładowanych*
  - a) **większy moment obrotowy w szerszym zakresie prędkości obrotowych**
    - większe przyspieszenie przy mniejszym zużyciu paliwa
  - b) **dokładniejsze spalanie paliwa w wyższej temperaturze**
    - mniej toksyczne spaliny

Wznios zaworu dolotowego przy przyspieszonym otwarciu

Wznios zaworu przy opóźnionym otwarciu zaworu dolotowego

GMP

Skok zaworu w mm

Zawór wylotowy

Zawór dolotowy

Przekrycie zaworów przy przyspieszonym otwarciu zaworu dolotowego

Przekrycie zaworów przy opóźnionym otwarciu zaworu dolotowego

Kąt obrotu wału korbowego

Przyspieszone otwarcie zaworu dolotowego

Opóźnione otwarcie zaworu dolotowego

Zmienne fazy rozrządu

- a) przy małych prędkościach obrotowych –
wcześniejsze otwarcie i zamknięcie ZD
- dłuższy czas współotwarcia zaworów
  - lepsze przepłukanie komory spalania
  - uniknięcie utraty ładunku
- b) przy dużych prędkościach obrotowych –
późniejsze otwarcie i zamknięcie ZD
- krótszy czas współotwarcia zaworów

Sposoby zmiany faz rozrządu

- a) **przez przestawienie wałka rozrządu**
  - obrót wałka rozrządu względem koła łańcuchowego
- b) **krzywki o różnych zarysach**
- c) **system VarioCam**

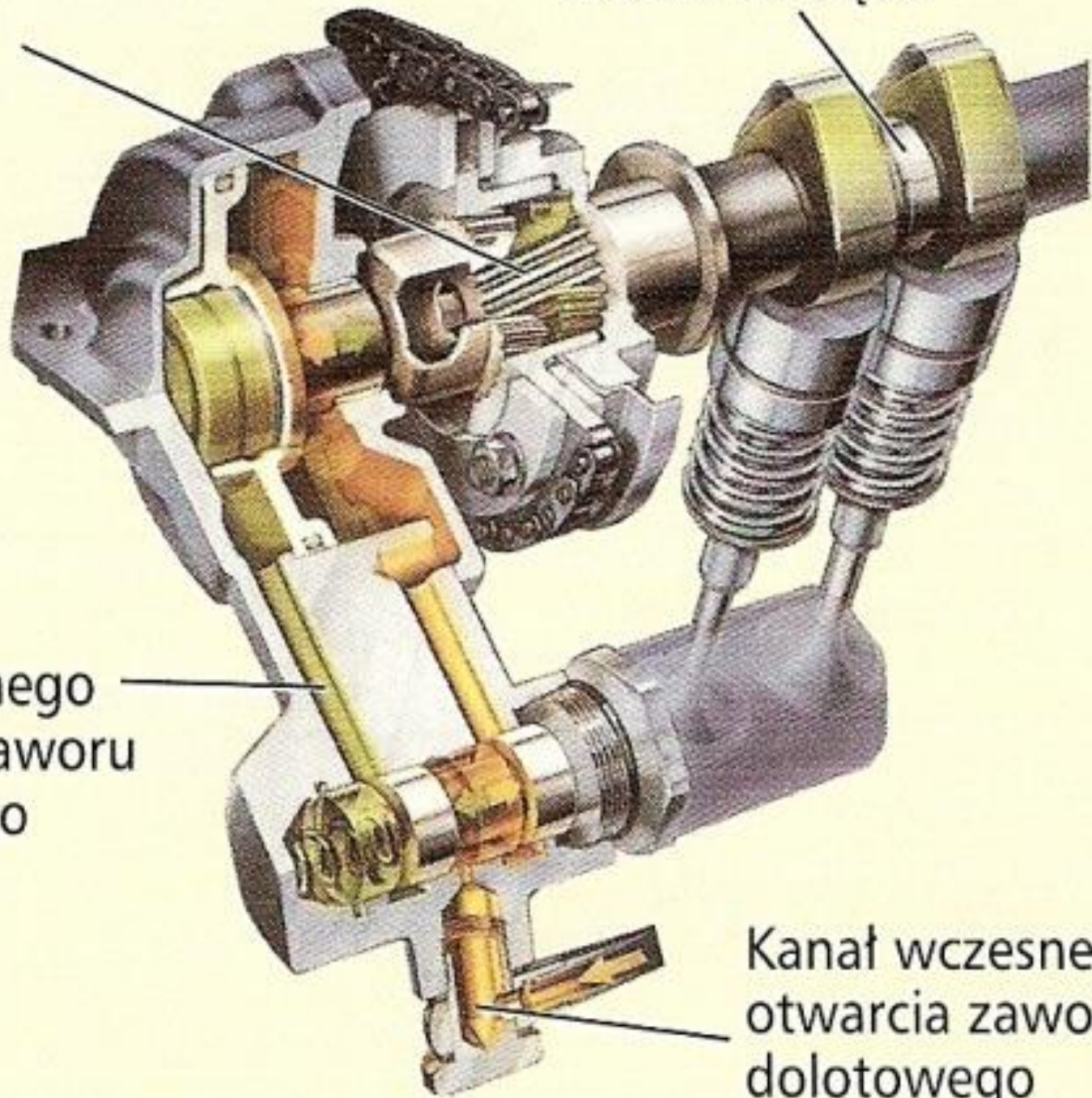
Obrót wałka rozrządu względem koła łańcuchowego

- a) hydrauliczny tłok przesuwają osiowo koło o zazębieniu wewnętrznym i zewnętrznym
- zęby zewnętrzne współpracują z kołem łańcuchowym
  - zęby wewnętrzne powodują przy dużej prędkości obrót wałka rozrządu w kierunku „wcześniej”
  - działanie ciśnienia w przeciwnym kierunku obraca wałek w kierunku „później”
- b) kąt współotwarcia zaworów – 0-30° OWK
- c) nie można przestawiać skoku zaworu

Koło zębate

Wałek rozrządu

Kanał późnego otwarcia zaworu dolotowego

Kanał wczesnego otwarcia zaworu dolotowego

Krzywki o różnych zarysach

- trzy dźwigienki jednostronne uruchamiają dwa zawory, każda dźwigienka sterowana jest osobną krzywką
  - pierwotna i wtórna dźwigienka współpracują z krzywkami o małym wzniosie i łagodnym profilu
  - środkowa krzywka ma ostry profil i duży maksymalny wznios

Wałki rozrządu

Ustawienie wałka rozrządu przy dużej prędkości obrotowej

Ogranicznik ze sprężyną cofającą

Rygiel przesuwny B

Rygiel przesuwny A

Zawór dolotowy

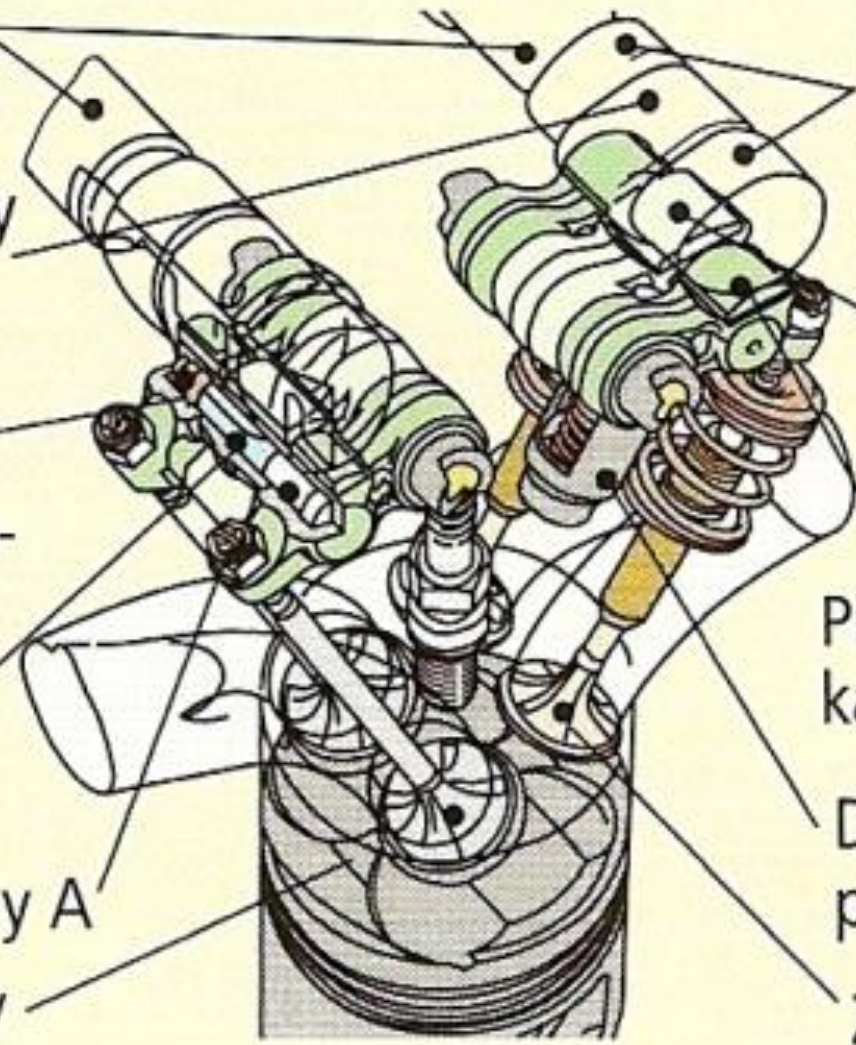
Ustawienie wałka rozrządu przy małej prędkości obrotowej

Środkowa dźwigienka jednostronna

Pierwotna dźwigienka jednostronna

Dźwigienka podtrzymująca

Zawór wylotowy

Krzywki o różnych zarysach

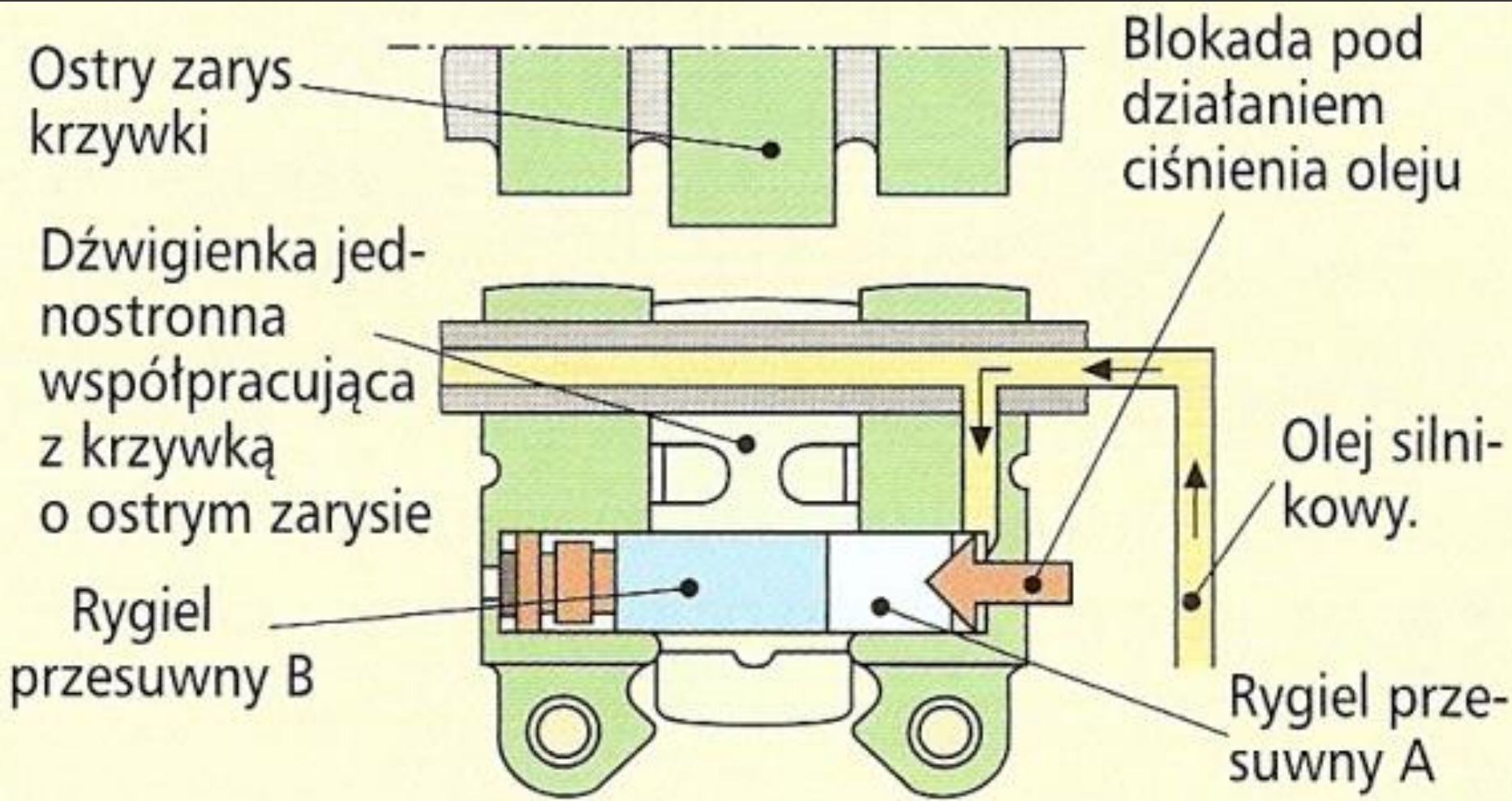
a) przy małych prędkościach obrotowych n

- środkowa dźwigienka odblokowana przez dźwigienkę podtrzymującą, drga swobodnie nie wykonując żadnej funkcji

b) przy dużych prędkościach obrotowych n

- rygiel blokuje wszystkie dźwigienki, ale tylko środkowa ma kontakt z krzywką

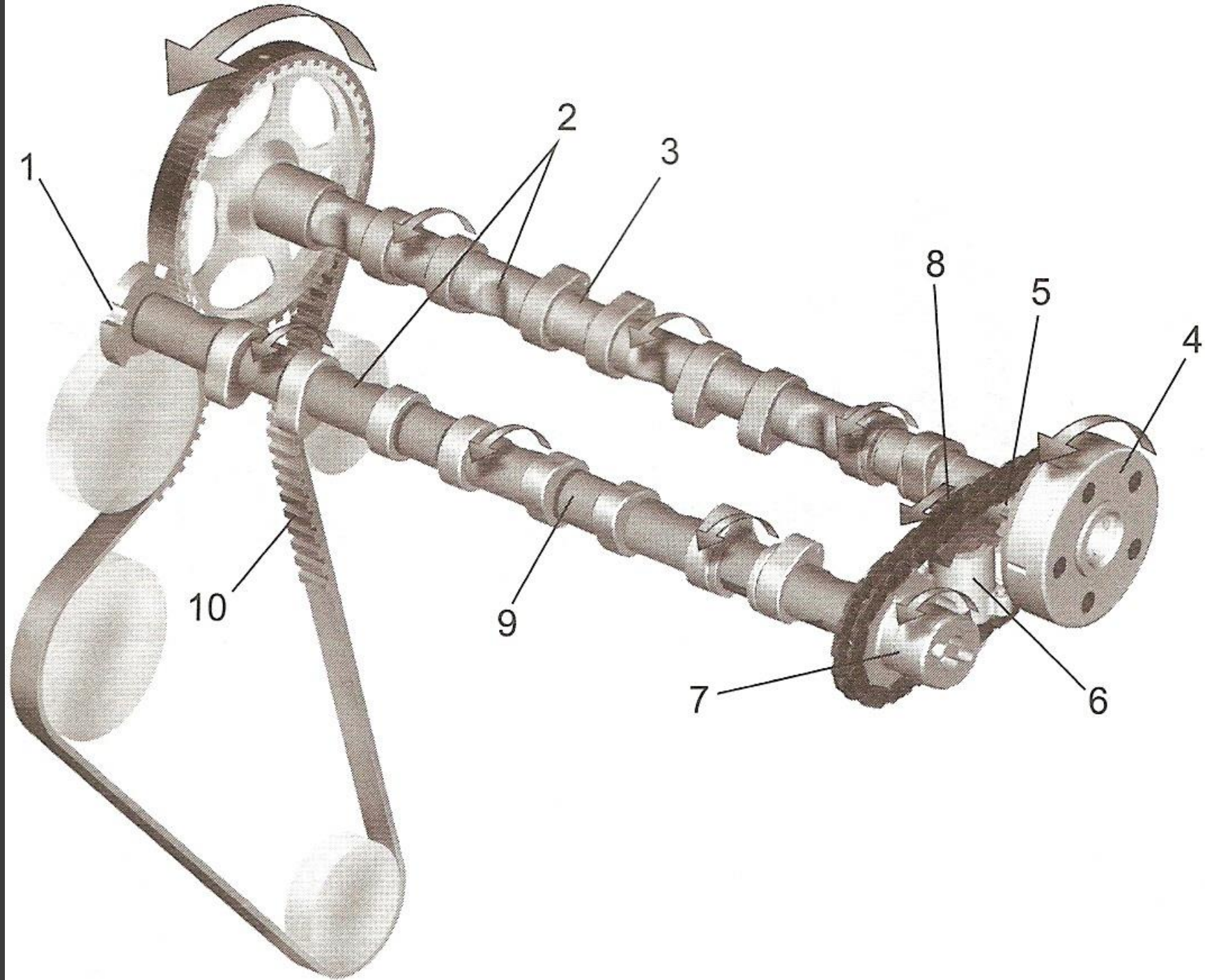
c) można dopasować czasy otwarcia i zamknięcia ZD i ZW oraz skok zaworu i przekrój przepływu między zaworem a gniazdem

System VarioCam

- a) silownik hydrauliczny może przesuwając łańcuch do góry lub w dół przez co zmienia się kąt obrotu wałka ZD
- b) nie można przestawić skoku zaworu, tylko czas współotwarcia

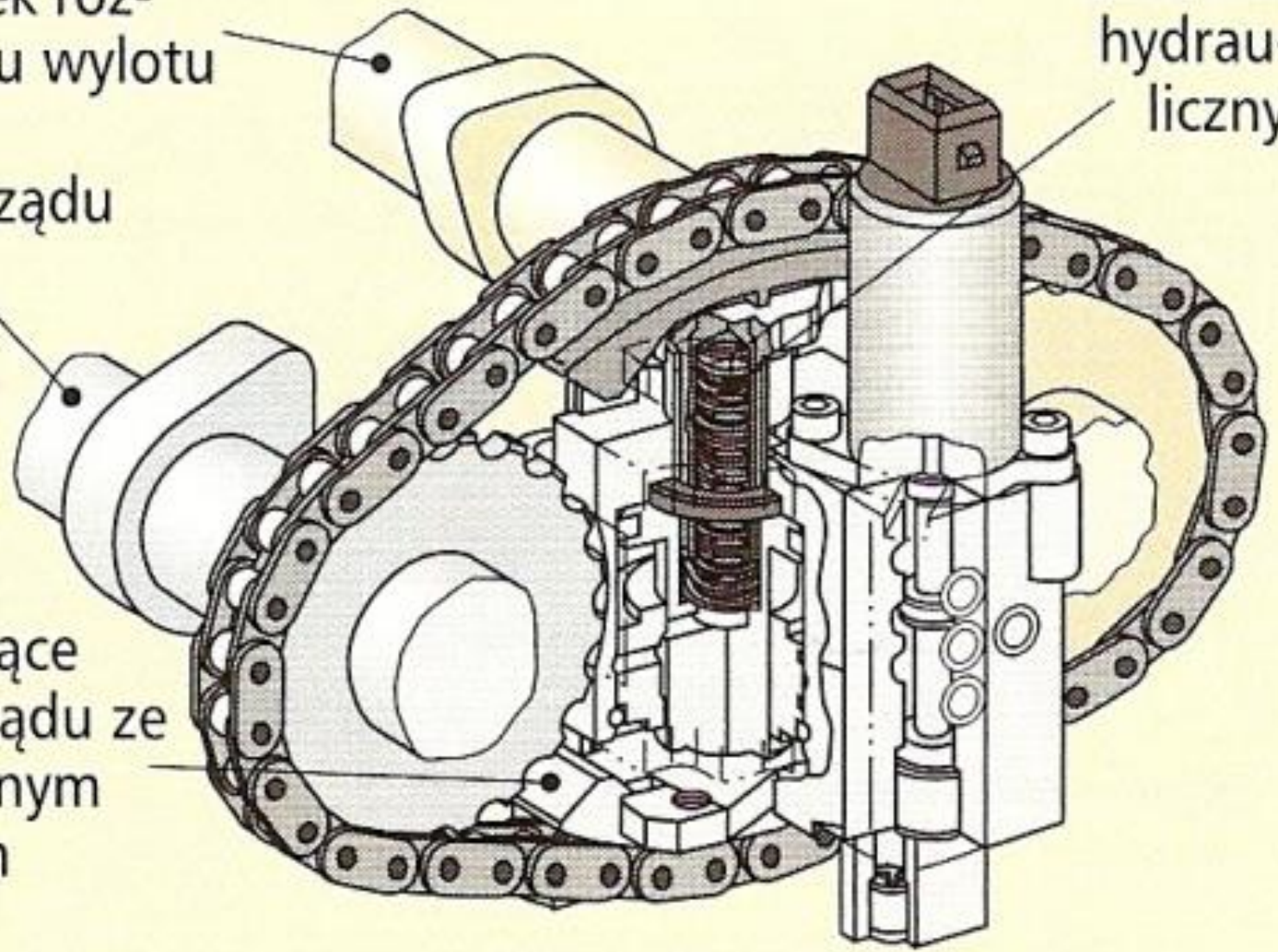

Wątek rozrządu wylotu

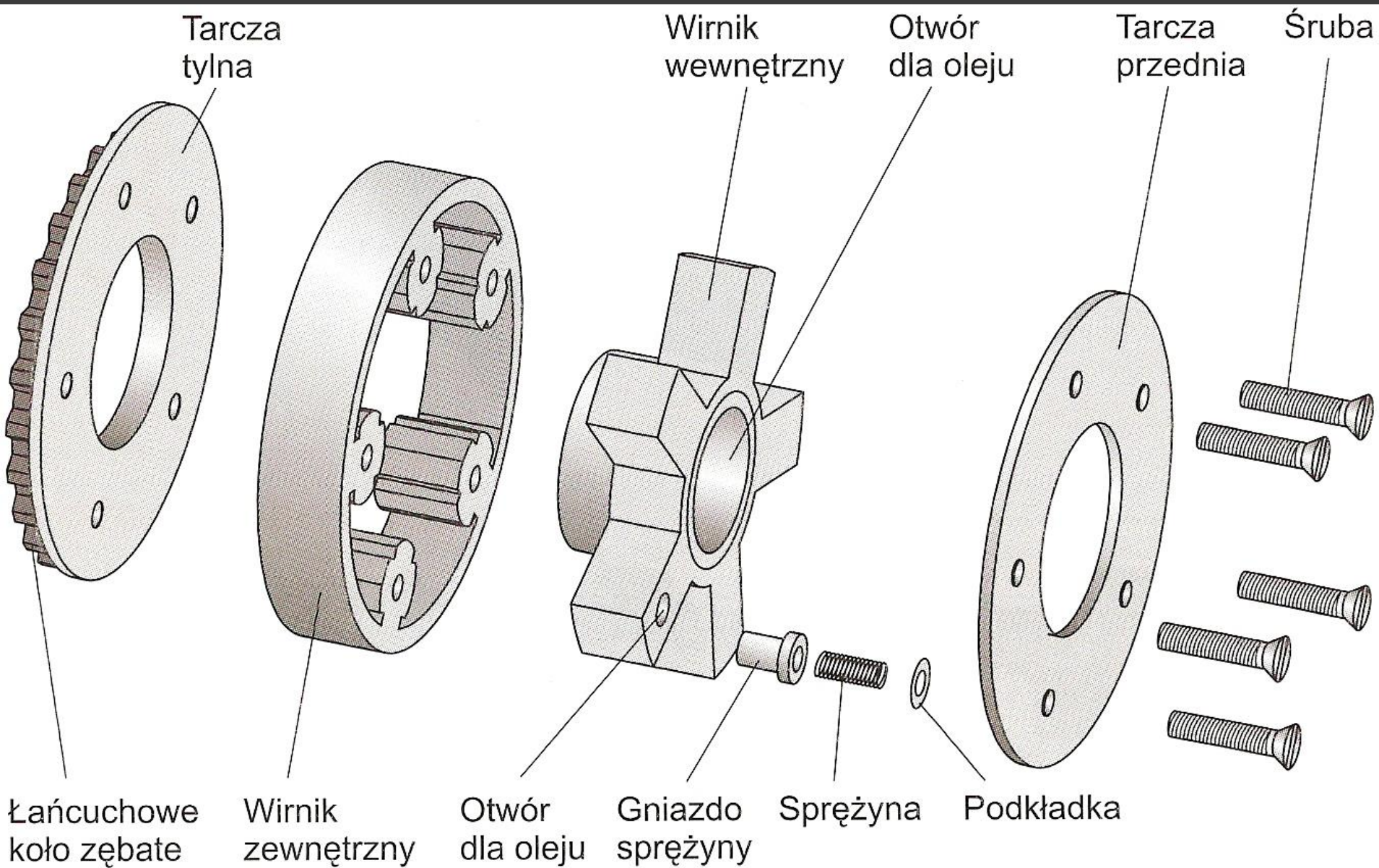
Siłownik hydrauliczny

Wątek rozrządu dolotu

Urządzenie przestawiające wążek rozrządu ze zintegrowanym napinaczem łańcucha

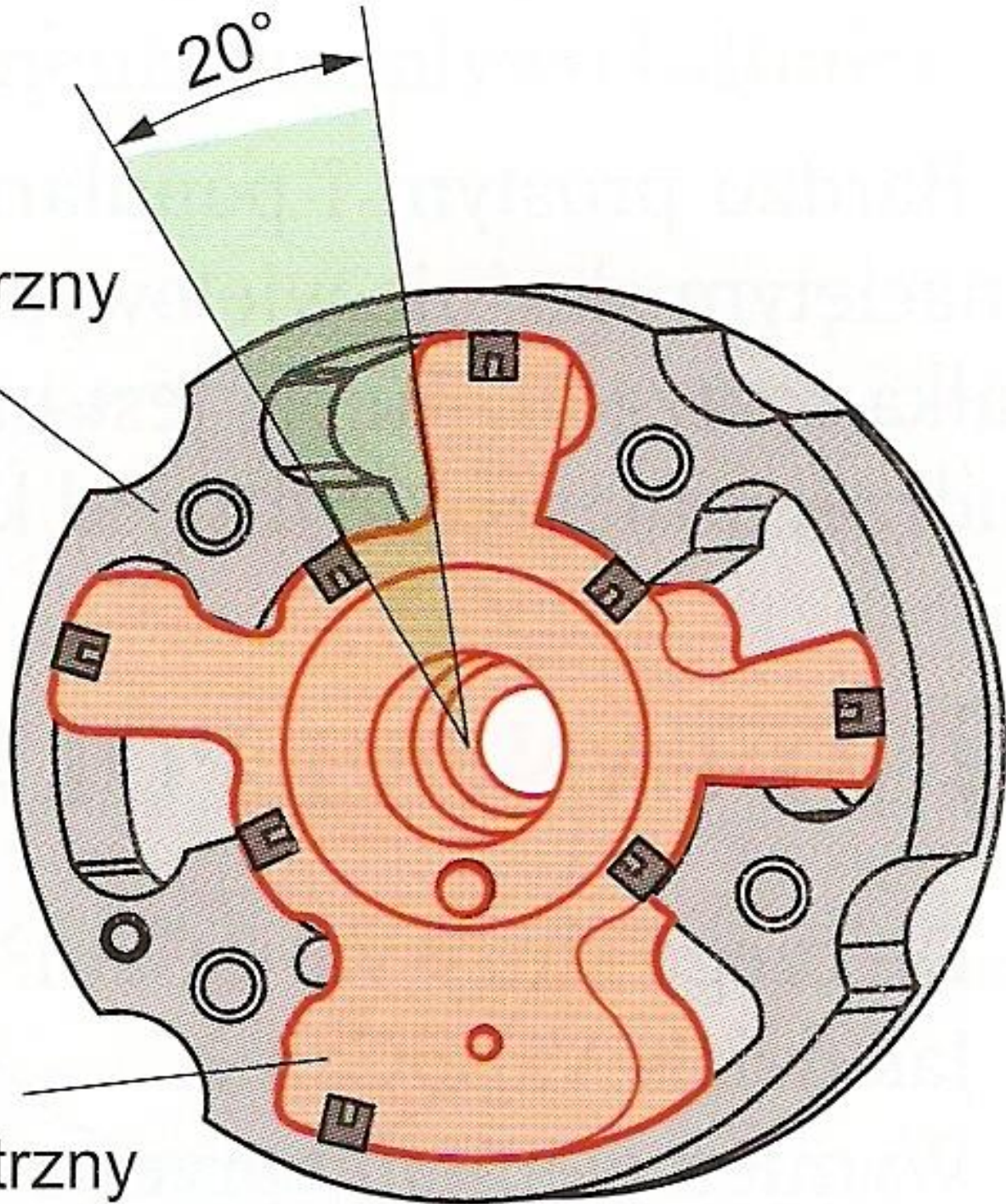

Wirnik zewnętrzny

Wirnik wewnętrzny

ZMIENNE WZNIOSY ZAWORÓW

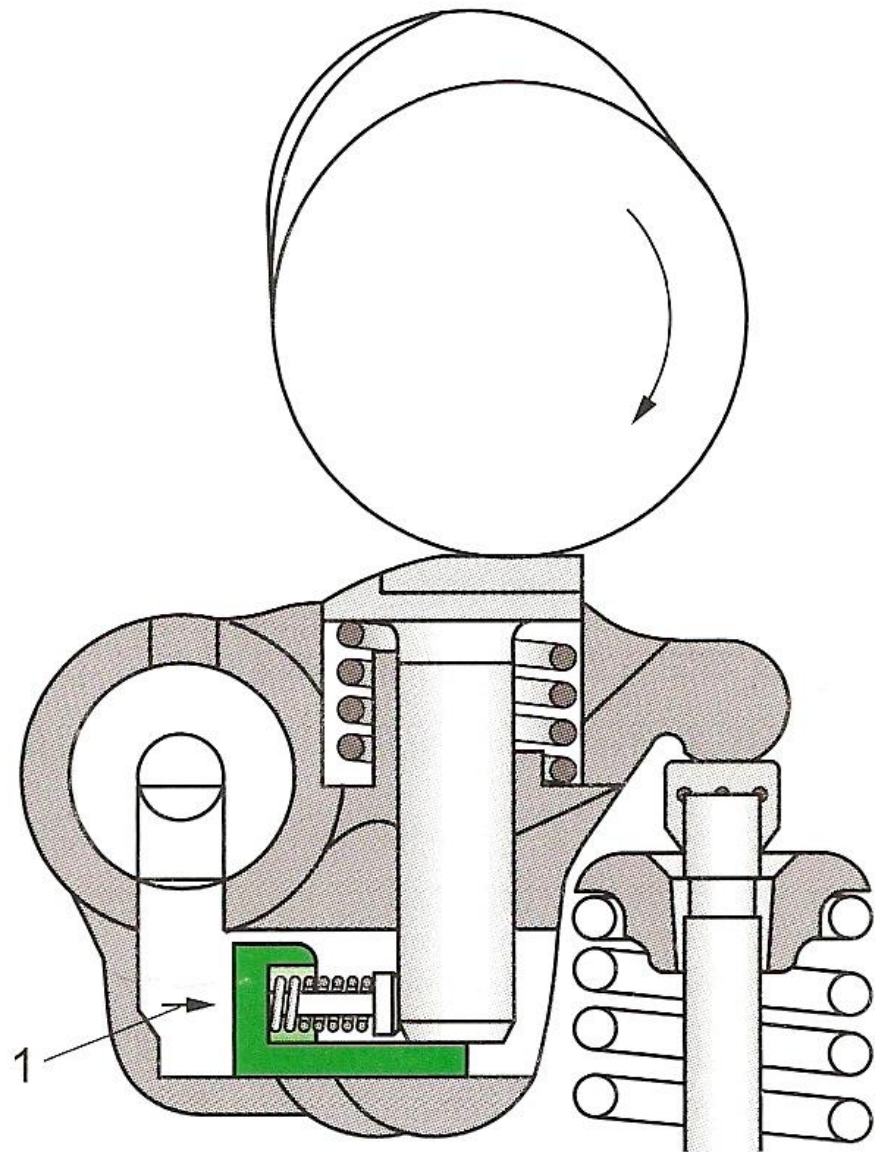
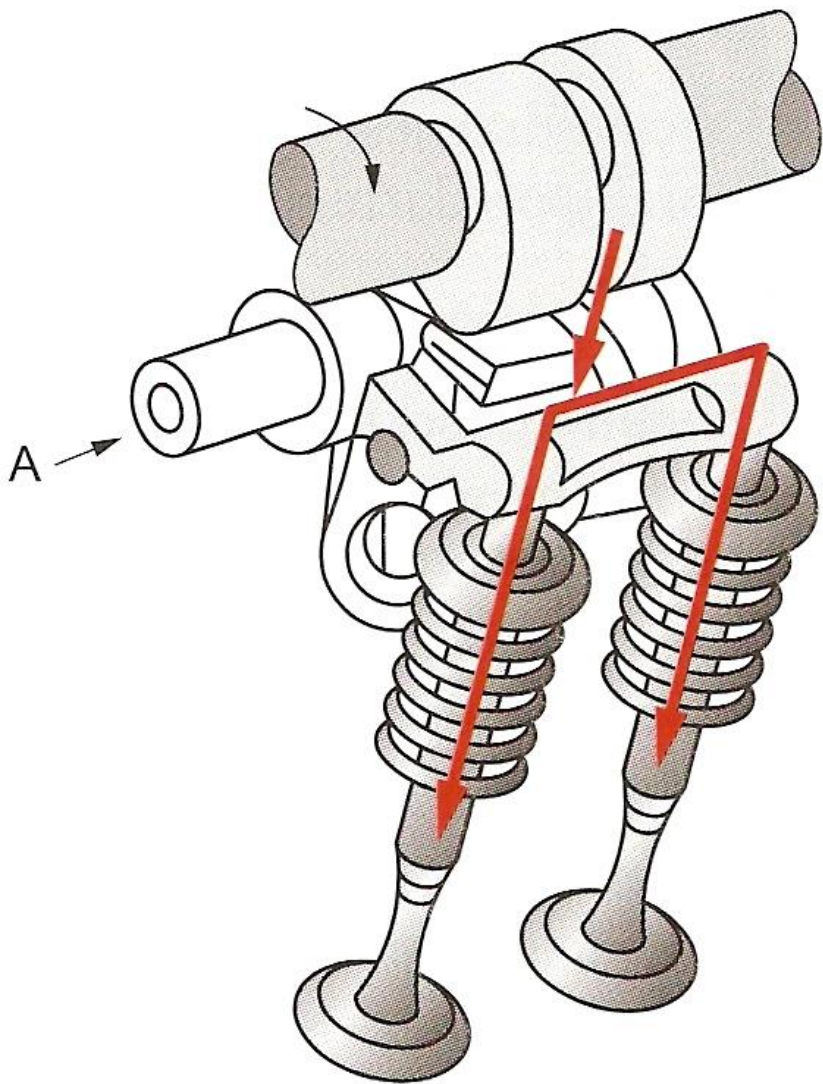
Zadania zmiennych wzniosów

- a) ograniczenie oporów przepływu przy dużych prędkości obrotowych n
- b) regulacja ilości zasysanego ładunku

Dwie krzywki na zawór

- a) jedna krzywka współpracuje z rolką dźwigni przy małej i średniej prędkości obrotowej
- b) druga krzywka jest dołączana przy dużej prędkości obrotowej

Widok A

Krzywki o różnych zarysach

- a) trzy dźwigienki jednostronne uruchamiają dwa zawory, każda dźwigienka sterowana jest osobną krzywką
- pierwotna i wtórna dźwigienka współpracują z krzywkami o małym wzniosie i łagodnym profilu
  - środkowa krzywka ma ostry profil i duży maksymalny wznios

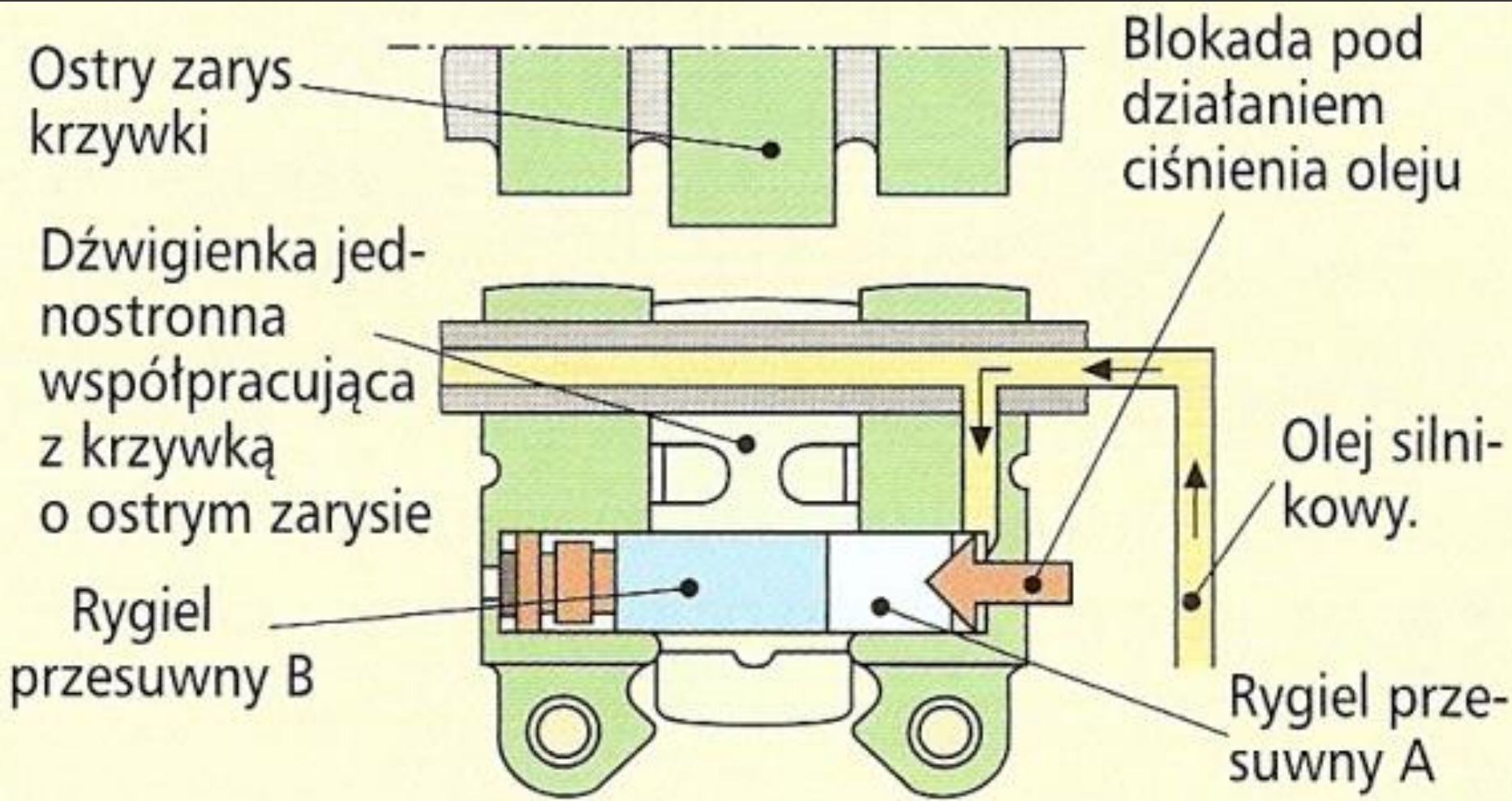
Krzywki o różnych zarysach

b) przy małych prędkościach obrotowych

- środkowa dźwigienka odblokowana przez dźwigienkę podtrzymującą, drga swobodnie nie wykonując żadnej funkcji

c) przy dużych prędkościach obrotowych

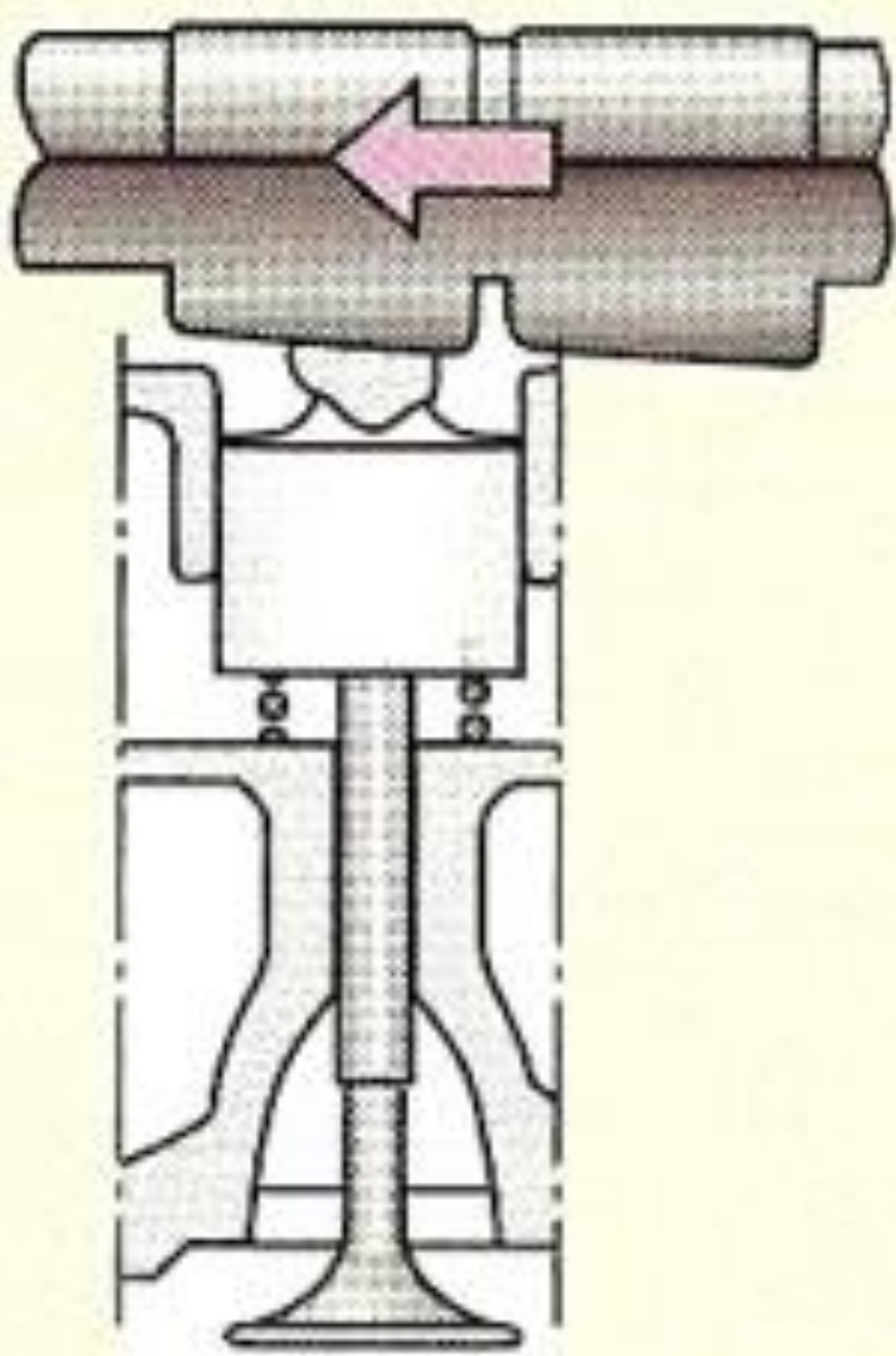
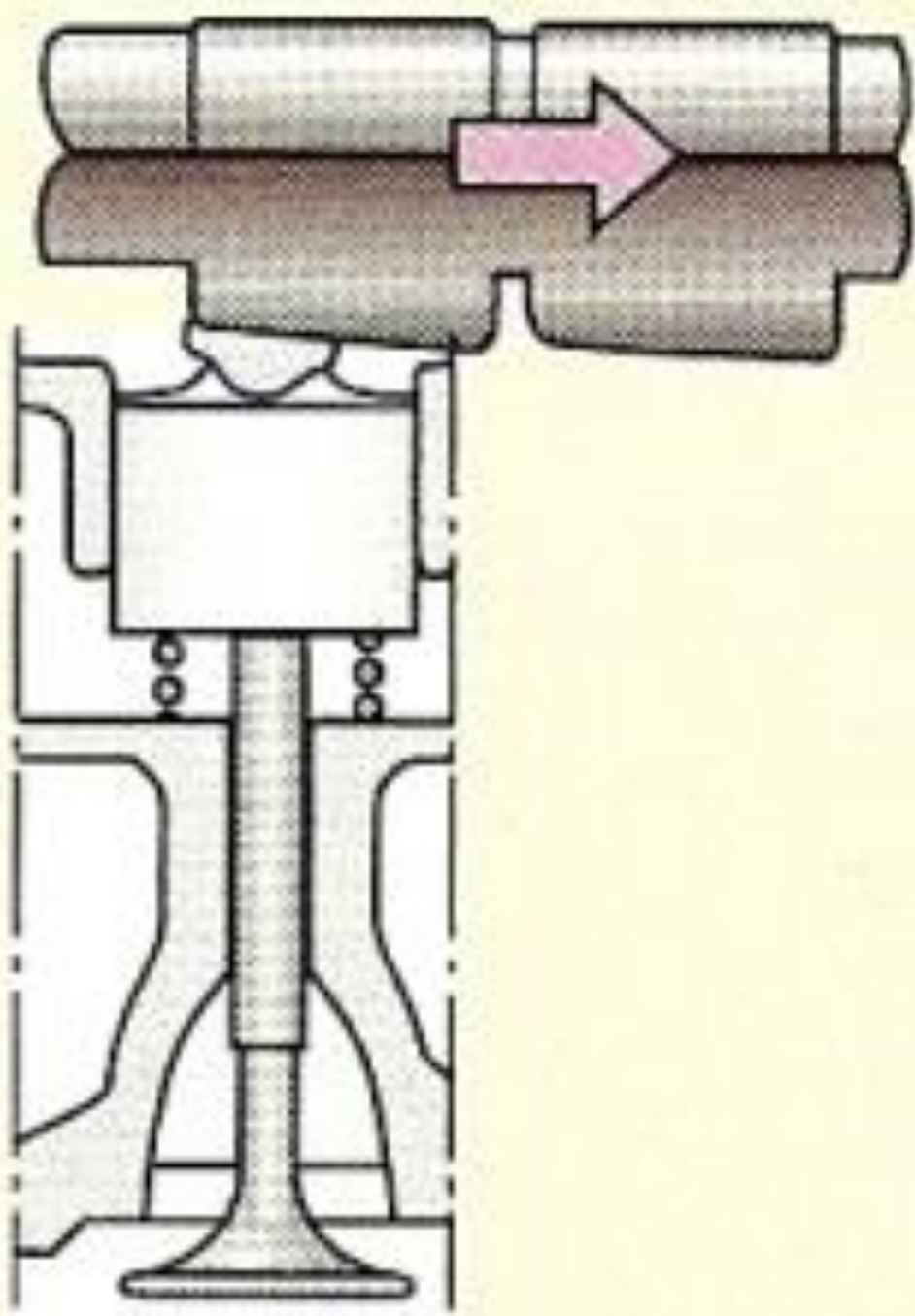
- rygiel blokuje wszystkie dźwigienki, ale tylko środkowa ma kontakt z krzywką

Krzywki progresywne

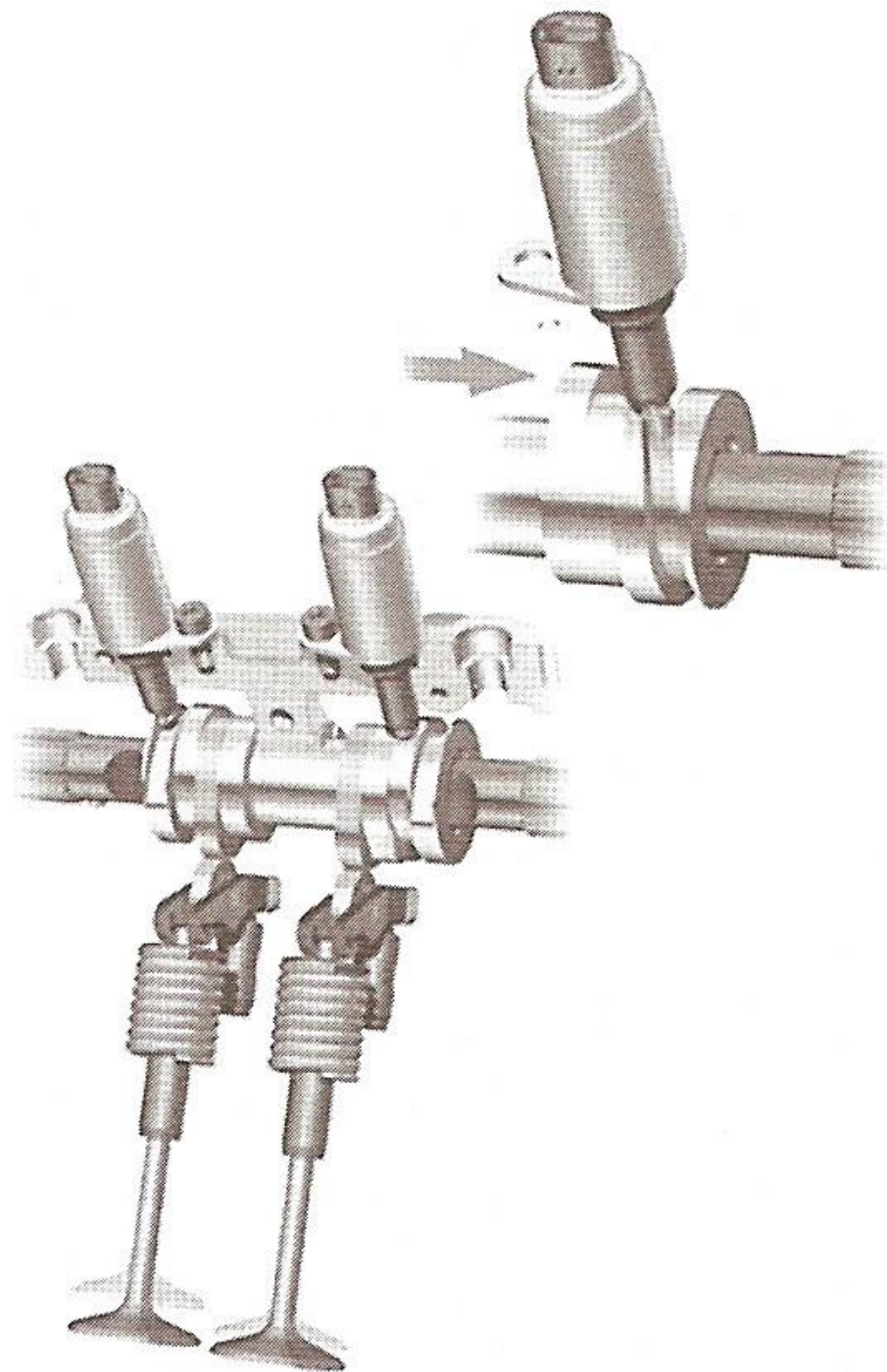
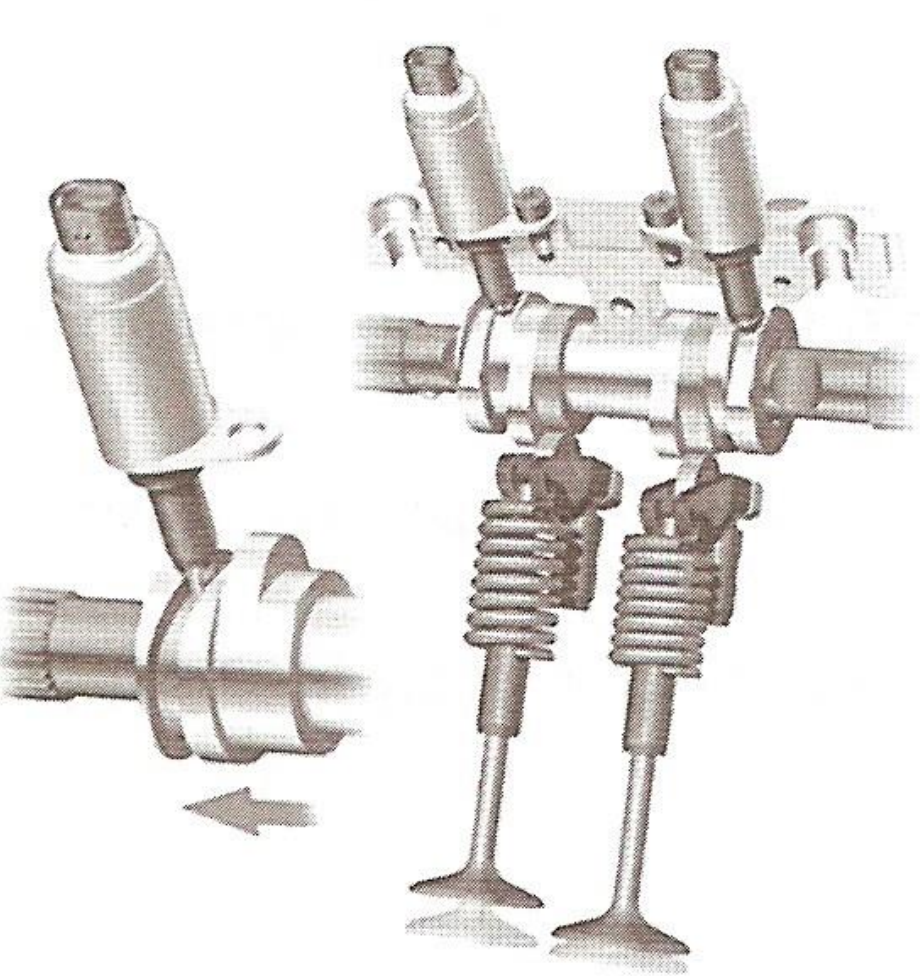
- a) wałek rozrządu z krzywkami o ukośnej powierzchni jest osiowo przesuwany nad popychaczem szklankowym
- b) całkowicie zmienny skok i przekrój otwarcia
- c) ścieranie współpracujących powierzchni
- d) dodatkowa siła obciążająca

Krzywki z dwoma zarysami

- element krzywkowy z dwoma zarysami i dwoma zaworami elektromagnetycznymi

Zawory sterowane elektroniczno-mechanicznie

- a) regulacja zgodnie z fazami rozrządu
- b) niewiele elementów mechanicznych
  - brak wałka rozrządu i jego napędu
- c) niezbyt trwałe
- d) problem doprowadzenia energii do napędu

